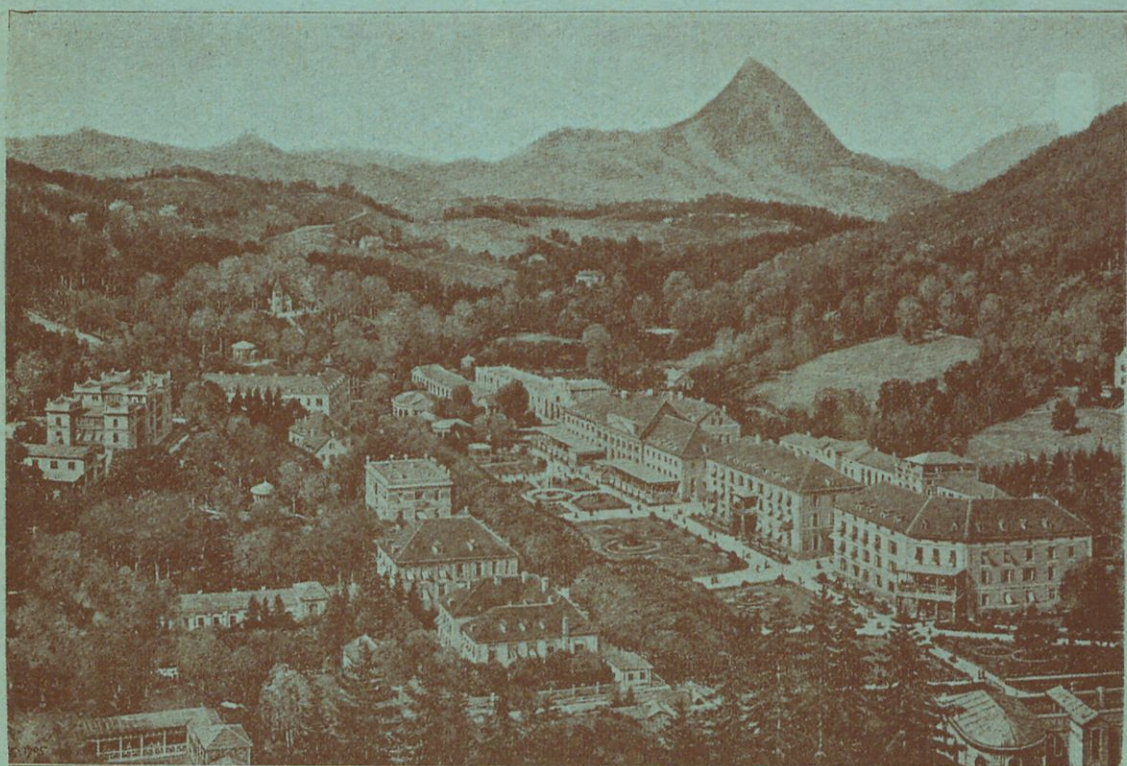

114938

ROHITSCH-SÄUERBRUNN STÁJER ORSZÁGOS GYÓGYFÜRDŐ

FÜRDŐ IDÉNY MÁJUS KÖZEPÉTŐL

∴ SZEPTEMBER VÉGÉIG ∴

∴ A FÜRDŐIGAZGATÓSÁG KIADÁSA ∴

ROHITSCH-SAUERBRUNN

ORSZÁGOS GYÓGYFÜRDŐ

STÁJERORSZÁGBAN.

1801 ÓTA STÁJERORSZÁG TULAJDONÁBAN ÉS KEZELÉSE ALATT.

FÜRDŐ IDÉNY MÁJUS KÖZEPÉTŐL SZEPTEMBER VÉGÉIG.

1911.

A FÜRDŐIGAZGATÓSÁG KIADÁSA.

114938

114938

030049192

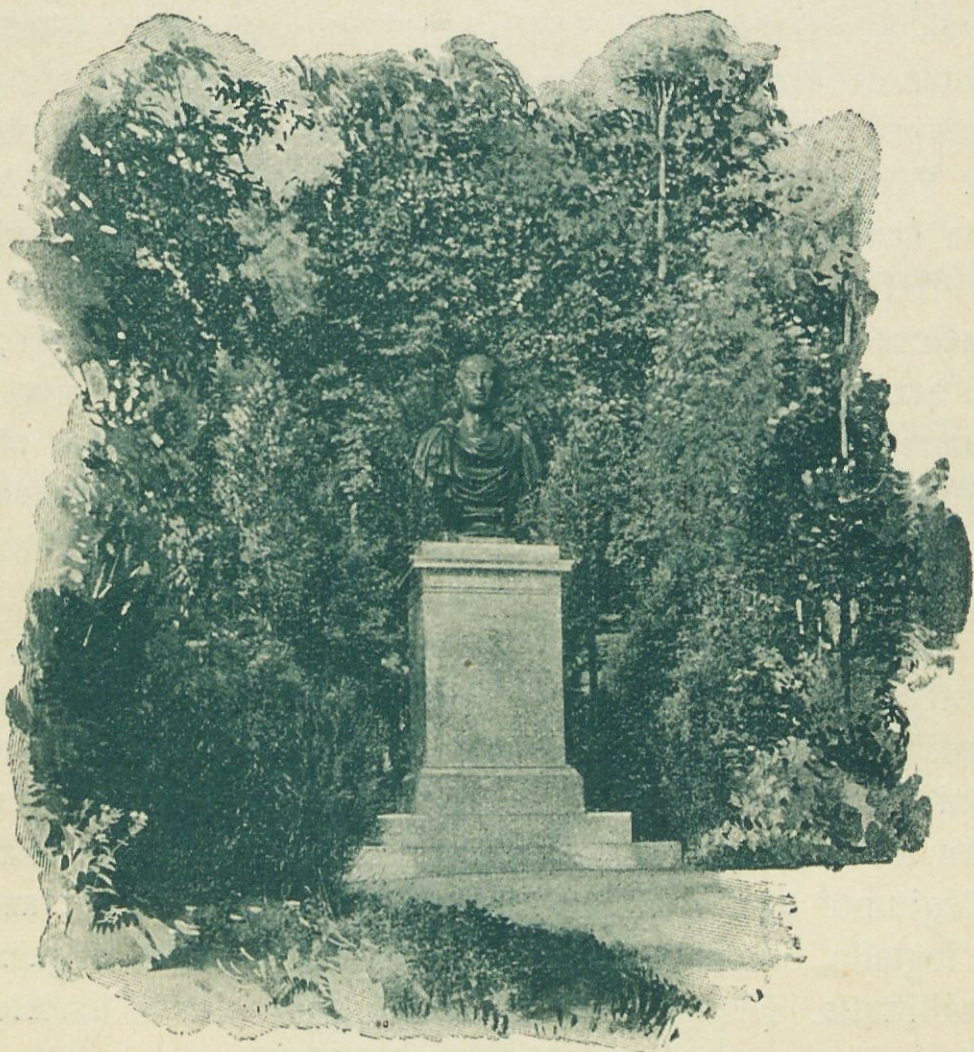
J. Venc

I.

Történelmi adatok.

A mostani stájer országos gyógyfürdőnek „Rohitsch-Sauerbrunn“-nak áldásos forrásai már több száz év óta ismeretesek, habár maga a gyógyfürdő csak száz és egynehány év előtt alapított. Sem a rómaiak, kiknek nyomai itt fenn-

ATTEMS EMLÉK.

maradtak, sem a középkorban e tájakra vándorolt szláv törzsek nem látszottak e forrásokat ismerni. Hogy ezen a vidéken gyógyító források vannak, arról legelőször 1572-ben egy Thurneisser nevű tudós orvos tesz említést „Von mineralischen

und metallischen Wassern“ című művében. Utána a híres Tabernaemontanus emlékezik meg 1581-ben megjelent „Wasserschatz“ című könyvében egy savanyúvíz forrásról, mely Reichenburghoz közel fakad.

A rohitschi forrásokról határozottan azonban legelőször a bécsi udvari orvos, Sorbait Pál ír 1679-ben „Praxis medica“ című művében, (Acidulae Roidschenses), majd a marburgi physicus Gründel ad ki 1685-ben latinul és 1687-ben németül egy Roitschocrene című könyvet, melyben nagy részletességgel írja le a forrásokat, azok elemzését, hatásukat, használatuk módját stb. Tőle tudjuk azt, hogy a források felfedezése tulajdonképpen Zrinyi Miklósnak, a költőnek, akkor horvát bánnak köszönhető, aki 1640 körül itt vadászván, véletlenül bukkant azokra, s mivel igen ízlettek neki, azokat nem csak szomjának csillapítására használta, hanem rendes italául választotta. Választása pedig igen szerencsés vala, mert e víz használata következtében régi máj- és lépbajából kigyógyult. A nagy férfi csodás gyógyulásának híre gyorsan elterjedt, s a legszélesebb körök figyelmét fordíttatta e források felé; így vette azokat Sorbait is használatba, s ért el velük igen jó eredményeket. A véletlen felfedezéstől eltekintve, nincs okunk e történet valóságában kételkedni, mert Gründel munkája ez eset után rövid idővel jelent meg, s adatait különben is magától Sorbaitól vette.

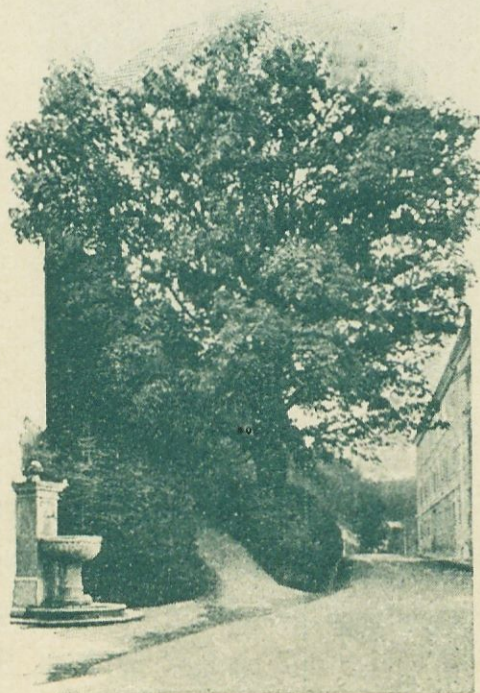
Innen kezdve a források hírneve hol emelkedett, hol szállott, a szerint, hogy változó tulajdonosaik hogy kezelték azokat. E tulajdonosok voltak: a szt.-kereshti plebános, majd valami Courty báró, később Frank Ambró, Henckl Konrád, azután a bécsi gyógyszerész kollegium, mely erre császári privilégiumot nyervén, igen sokat tett a forrásokért: azokat újra foglalta, orvosi felügyelet alá helyezte, tisztán dugaszolta és szállíttatta. (Az általuk Nepomuk Szt. János tiszteletére emelt szobor egy chronostichonnal (1732) ma is látható a Tempel-forrás közelében). A 18. század végével a források ismét a környékbeli, értelmetlen paraszt-birtokosok kezei közé kerülván, a rossz kezelés következtében fogyasztásuk apadt, hírnevük veszendőnek indult.

Új életre ébredt azonban ez a hírnév s egyben kezdetét

veszi a fürdő tulajdonképeni története is, a mult század első évében, a mikor a Stájer Rende, felismerve országuk ezen kincsének értékét, a forrásokat és környéküket magukhoz váltották. Innen kezdve a források kezelése és a fürdő fejlesztése állandóan lépést tartott a kor igényeivel. Kezdetben szerény méretekkel haladt az építkezés, ami azonban már elegendő volt arra, hogy nagy és előkelő közönséget vonzzon oda, így 1810-ben és 1811-ben heteket töltött ott János főherceg, kinek emlékét és nevét ma is fenntartja egy szép kis erdő és egy modern új hotel; ugyancsak 1811-ben itt üdült Bonaparte Lajos, a volt hollandiai király. Ezen időtájban (1810) emeltetett a Tempel-forrás ma is fennálló szép kupolája, majd Attems Ferdinánd gróf, volt tartományi marsallnak, — ki legtöbbet tett e fejlődésért, — a bronz mellszobra.

Egy további fejlődési periodus a mult század 40-es és 50-es éveire esik; az ekkor emelt palotaszerű épületek egy-némelyike még most is dicséri a Rende bőkezűségét és díszére válnék bármely fürdőnek.

Ebben az időszakban épült a régi fürdőház, a Wiener Haus, a fedett sétány stb. valamint az 1910-ben leégett nagy Kurhaus a gyönyörű gyógyteremmel, mely 1847-ben Ferdinánd

MIKSZÁTH TÖLGY.

császár és király jelenlétében nyíttatott meg. A 60-as és 70-es évek főleg hygienikus berendezkedésekre fordítottak, több vízvezeték létesült, a fürdők bővítettek, csatornázás készült stb. Fontos esemény történt az 1884. évben, ekkor foglaltatott és vétetett használatba ugyanis a Styria-forrás.

Az igazi fejlődés kora azonban a jelen század első éveiben indult meg. 1902 óta egész sora épült a fényesebb és egyszerűbb szállóknak; kiépült a vasut; új, kitünő és bő vízvezeték létesült; felépült a Kaiserbad, a legmodernebb physikotherapiiai intézet; villamos- és gázvilágítás vezetett be; új, nagyszabású töltőház építtetett; ujja alakítottak a régi fürdők, szénsavas, éleny-, nap- és légfürdők létesültek; szép új kápolna épült; gőzmosó intézet készült; a sétányok és sporthelyek megszorítottak stb. Legnagyobb horderővel bír az összes újítások között a források új foglalása és a páratlan értékű Donati-forrás felfedezése.

Az 1910 aug. 17.-én leégett Kurhaus újra felépült, a régi ház helyén egy modern, óriási gyógypalota emelkedik.

A vendégek száma állandó emelkedést mutat, az utóbbi 15 év alatt megkétszereződött; 1910-ben 4521 volt.

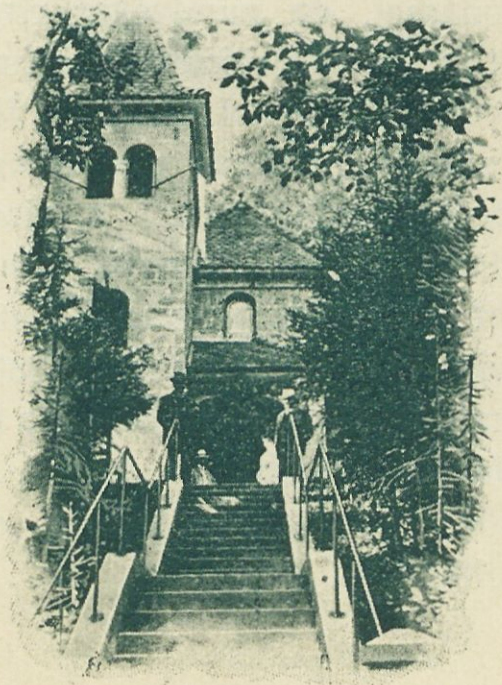
II.

Helyi viszonyok.

Fekvés, klíma és geológiai viszonyok.

Rohitsch-Sauerbrunn egy harmadkori lerakódások által képezett dombvidéken fekszik, melyet észak felől egy nyugatról keletre huzódó mészből és dolomitból álló hegyláncz határol. A vidék fénypontja a Donati-hegy, mely a fürdő felől meredek sziklafalakkal bíró hegyes kúpnak látszik.

A dombvidék közepén felséges, sűrű tölgy- és bükk-erdők közepette fekszik a fürdőtelep, a tenger színe felett 228 m. magasságban, az északi szélesség $46^{\circ} 14'$ és a keleti hosszúság $33^{\circ} 20' 4''$ -e alatt, észak és kelet felől magas

ANNA KÁPOLNA.

hegyek által védve. A nyári hónapok közép hőmérséke 16.9°C , a közép légnyomás 740 mm. A légnedvesség átlaga 80%.

Rohitsch-Sauerbrunnnak igen nagy előnye fekvéséből következő, szélről védett volta.

Az esős idők eloszlása teljesen normális, tartós esőzés ritka, amít a csapadékok havi átlagából látunk.

Egészségügyi viszonyok.

A dús parkoknak és erdőknek hála, a porfejlődés igen kicsiny, de különben is a fürdő vízvezetékei lehetségessé teszik az utak és terek kényelmes tisztántartását. Öt vízvezeték van: a perneggi, az Alexander, a Janina, a Gobetz és a Walz-vezeték.

Ezen utóbbinak forrásterülete a fürdő felett 360 m. magasan van a Wotsch-hegység déli lejtőjén, egy tölgy és fenyő rengeteg közepette, melyben sűrűn láthatók óriási szelid gesztenyefák is. E rengetegben, melynek idyllikus csöndjét csak a Lujza-patak mormolása töri meg, sziklák mélyén fakad a kristálytishta víz, melyet a természet a fürdő javára bőségben nyújt. Az út e forrásokhoz kezdetben szelid emelkedéssel, kisebb erdők és termékeny szőlőültetvények között visz, majd a Lujza-patakon át és a Lonisenhof nevű major mellett elhaladva egy szűk, regényes hegyszakadékba jut; ennek mentén, már erősebb kapaszkodással, de mindvégig elragadó szép uton végül is teljutunk a forrásterülethez. Egész sora ered itt a forrásoknak, melyek egyenkint a sziklában felfogva egy közös reservoirban egyesítetnek, honnan egy csaknem 4 km. hosszú föld alatti vezeték a fürdőbe vezeti a vizet. E víz hőfoka 8.4° C, tiszta, üdítő és úgy a vegyi, mint a bakteriologiai vizsgálatok szerint teljesen kifogástalan, kitünő ivóvíz.

E vezeték vize a fürdő minden épületébe, úgy a hotelekbe, mint a vendéglőkbe és kávéházakba is be van vezetve, úgy, hogy mindenütt kifogástalan ivóvíz áll rendelkezésre. Ezenkívül a fürdőket is ez a víz látja el, és ez táplálja az impozans szökőkútakat is.

Csatornázás és patakszabályozás.

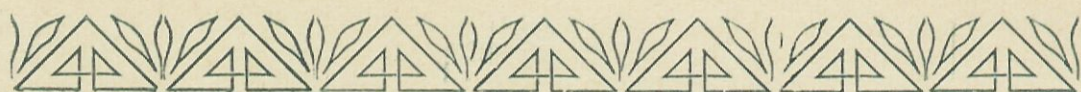
Az egészségi viszonyok javításához lényegesen hozzájárul a csatornázás és az, hogy a fürdőt átszelő patak beboltoztatott, s a fürdő feletti és alatti folyásában olyan szabályozást nyert, mely az áradás veszélyét kizárja.

Világítás.

A sétányok, utak és terek, az éttermek, a szállodák folyosói és lépcsői gázzal vannak világítva, a lakószobák pedig, csaknem valamennyien, villamos világítással vannak ellátva.

Rohitsch-Sauerbrunn fürdőn minden megtörtént arra, hogy a természet által nyújtott előnyöket a modern kultúra vívmányai is támogassák, s így a fürdőn való tartózkodást kényelmessé és kellemessé tegyék; ezért e hely nemcsak átmeneti, hanem állandó tartózkodásra is igen alkalmas. A fürdőhely önálló község, német tannyelvű népiskolája is van.

III.

Közlekedési viszonyok.

Utazás a fürdőbe.

a) a Déli Vasút felől.

Rohitsch-Sauerbrunn a „Rohitscher Lokalbahn“ állomása; e helyi érdekű vasút a Déli Vasút bécs—triesti fővonalától *Grobelno* állomáson ágazik el, és a fürdőn keresztül Rohitsch községig vezet.

Május közepétől augusztus végéig a grobelno—rohitschi vonalon naponként három vonat közlekedik oda és vissza, még pedig úgy, hogy Grobelnoról d. e., d. u. és este indul egy-egy vonat Rohitsch-Sauerbrunnba. A délutáni vonatok csatlakoznak a Bécs—Budapest—Trieszti nappali gyorsvonatokhoz.

A fürdő társaskocsija minden vonat érkezésekor az állomáson várakozik; egyébiránt a pályaudvar az igazgatósági épülettől 5 percnyi távolságra van.

Pölschach állomásról másfél órai kocsit vezet regényes szép vidéken át a fürdőre; a ki ezt az utat választja, annak czélszerű a kocsit az igazgatóságnál előre megrendelni. E vonalon közelebbről automobil járatok fognak közlekedni.

b) A m. kir. államvasútak felől.

Krapina állomásról, a Zágráb—Csáktornyai vasút Zabok—Krapinai szárnyvonalának végállomásáról, két órai kocsit vezet a fürdőbe. Kocsi az igazgatóságnál rendelendő.

Posta- és táviróhivatal.

Hivatalos órák:

Május 15.-től június 30.-ig és szept. 1.-től 30.-ig.

Hétköznapon reggel 8—12-ig és d. u. 2—6-ig.

Ünnep- és vasárnapon reggel 8—11:30-ig és d. u. 5—6-ig.

Julius 1.-től augusztus 31.-ig.

Hétköznapon reggel 8—12-ig és d. u. 3—7-ig.

Ünnep- és vasárnapon reggel 8—11·30-ig és d. u. 5—6-ig.

Távirdaszolgálat június 16-tól augusztus 31-ig reggel 7-től este 9 óráig.

Ünnep- és vasárnapon délután a küldemények nem kézbesíttetnek.

A közönség — saját érdekében — kéretik küldeményeit *Rohitsch—Sauerbrunnba* (és nem Rohitschra) címезtetni, valamint lakását (ház neve, szoba száma stb.) pontosan kitűntettni Lakásváltoztatás a postahivatalnak bejelentendő.

Rohitsch—Sauerbrunn valószínűleg még ez évben be fog kapcsoltatni a Budapest—Bécs—Triest—Zágrábi telefonhálózatba.

IV.

A lakásviszonyok.

Az országos tulajdont képező, s az igazgatóság kezelése alatt álló 14 szállóban 600 szoba, összesen 1100 ágygal áll a közönség rendelkezésére. Az összes lakóházak lépcsői és folyosói gázzal vannak világítva, minden emeleten vízvezeték és watercloset van. A szobák legnagyobb része villanyvilágítással bír; a Wiener Haus, a Hotel Erzherzog Johann és a Kurhaus lifttel vannak ellátva.

E szállókon kívül még számos magánvillában is kaphatók lakások.

A fürdőigazgatóságnak külön szállásmesteri irodája van, mely úgy az intézeti, mint a magánlakásokat közvetíti; ennél fogva kérdezősködések és megrendelések közvetlenül az igazgatósághoz intézendők.

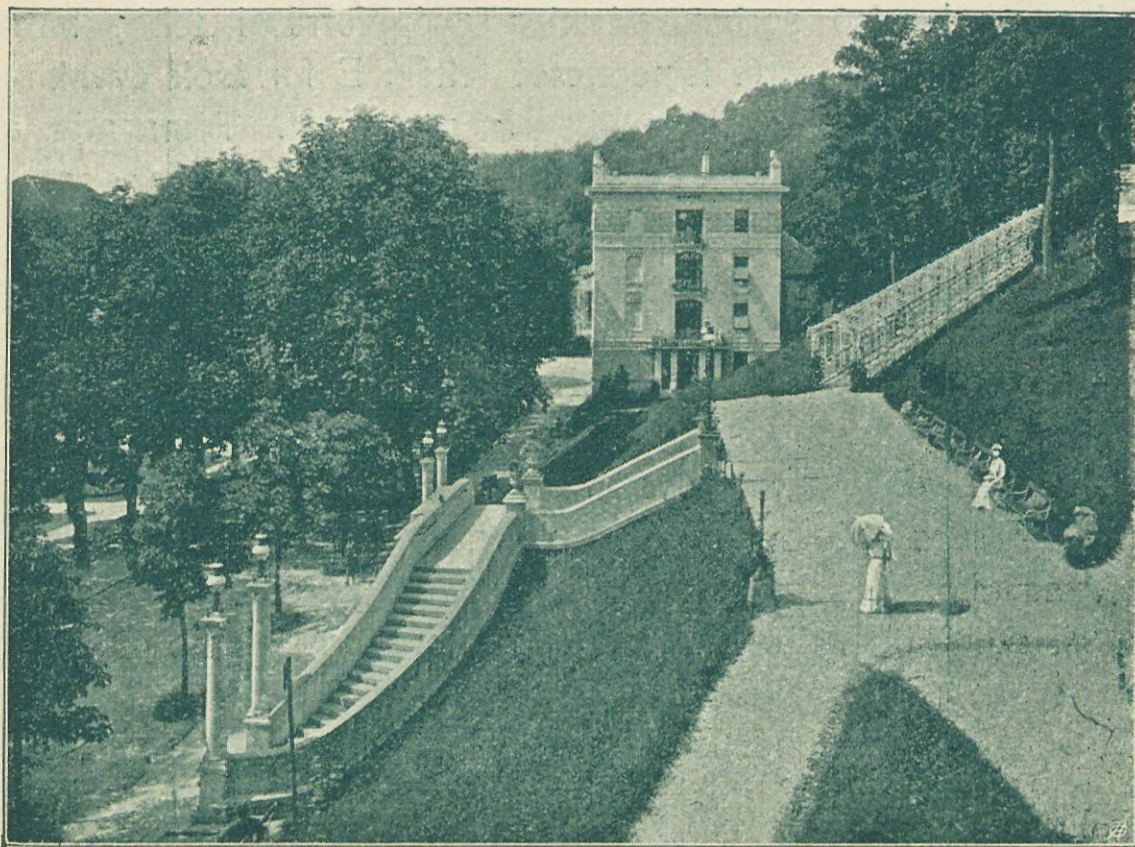
Lakásmegrendeléseknél az igazgatóság kéri az érkezés napját és óráját pontosan megjelölni. Ha valaki megkésve érkezik, úgy a biztosított lakás a megrendelő költségére fenntartatik, feltéve, hogy a késedelmet idejében bejelentette. Ellenkező esetben az igazgatóság jogosítva van a lakást másnak adni ki. A megrendelt lakást, ha az nem vétetik igénybe, legalább 8 napra meg kell fizetni, kivéve, ha a megrendelés legalább 14 nappal a kitűzött idő előtt visszavonatik. Ha valaki nem rendelt előre lakást, a szállásmesteri irodában akkor is kellő tájékoztatást és útbaigazítást nyer, ha az igazgatóság szállóiban már nem lenne szoba. A vendégek érdekében van tehát megérkezésükkor azonnal ide fordulni lakás végett, és nem ülni fel olyan hireszteléseknek, hogy a fürdő tele van és lakás nem kapható.

A lakásárak a tartományi bizottság által vannak megállapítva, és napra szólnak. A szobák fekvése, nagysága és berendezése szerint, áraik naponként 1 K 50 fillér és 17

korona között váltakoznak egy ágy használatával, beleértve a szolgálatot és a villanyvilágítást is. Azokban a házakban, a melyekben nincsen villanyvilágítás, egy gyertyáért 30 fillér fizetendő. Egyszeri fűtés ára 60 fillér.

Minden további ágyért 1.30 K számíttatik, a kiszolgálást is beleértve.

A számlákat hetenkint kell fizetni, és pedig szombaton d. e. 8—12-ig, vagy d. u. 3—5, az igazgatóság pénztáránál.

GNAZER HEIM ÉS FELJÁRAT A HOTEL ERZHERZOG JOHANNHOZ.

V.

Rohitsch-Sauerbrunn, mint gyógyhely.

Rohitsch-Sauerbrunn felséges vidéke, kitűnő berendezése, de legelső sorban páratlan gyógyforrásai több, mint száz év óta világszerte ismeretessé tették. E források évenként ezer és ezer betegnek nyújtanak segítséget. Támogatja a források jó hatását a gyógytényezőknek még egész sora: inhalatorium, vízgyógyintézet, szénsavas fürdők, élenyfürdők, villanyosfürdők és villanyos fényfürdők, sósfürdők, fenyőfürdők, aczélfürdők, nap- és légfürdők, massage, tejkúra, diaetikus konyha, terrain kurák stb. E gyógytényezők csak orvosi rendeletre használhatóak, *de az orvos tanácsát az ivókúra használatát illetőleg is mindenestre tanácsos kikérni.*

A fürdőidény május 15.-től szeptember végéig tart, a legkedveltebb és legélénkebb hónapok a július és augusztus. A ki azonban nem élénk társaséletet, hanem inkább pihenést keres, az elő- és utóidényben megleli azt, anélkül, hogy a fürdői élet kényelméből bármit is nélkülöznie kellene, sőt talán a természet tavaszi és őszi pompája szebb a nyárinál is.

Gyógydíj.

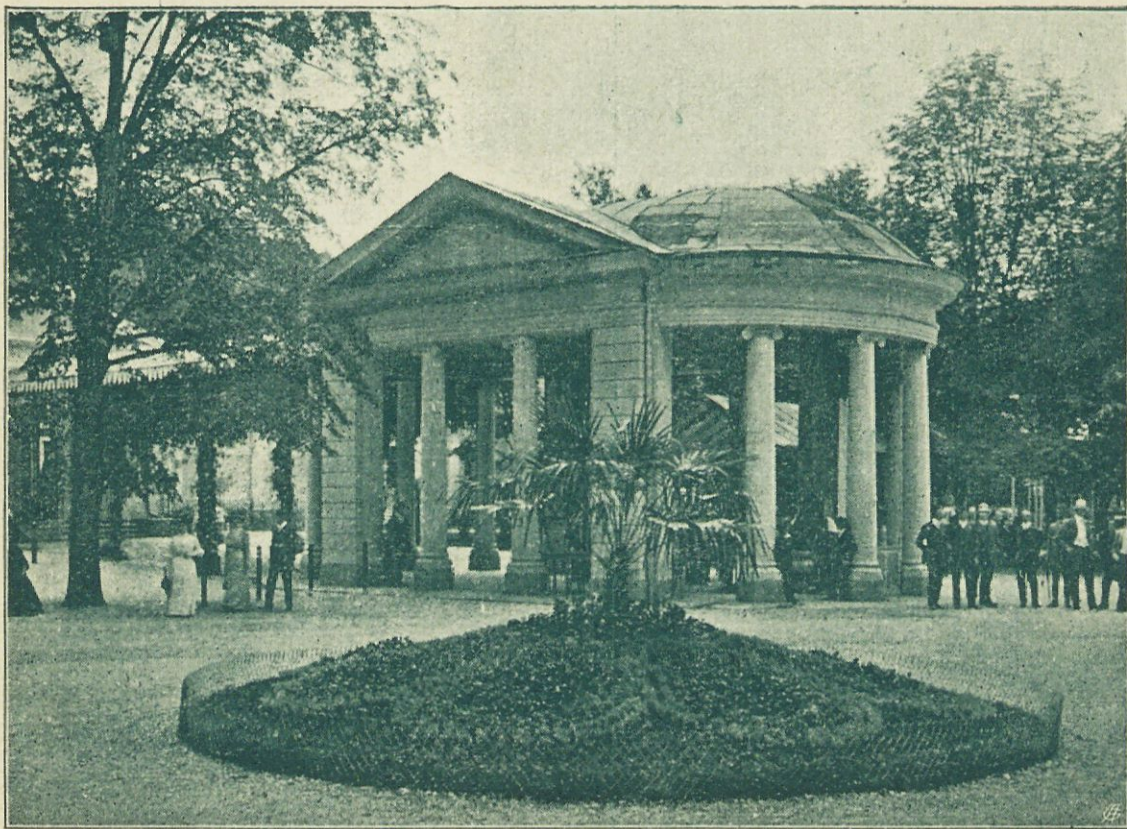
A gyógydíj egy idényre személyenként 14 korona, mely összeget mindenki fizetni tartozik, a ki a fürdőben öt napnál tovább tartózkodik; * szeptember 15.-től kezdve az újonnan érkező vendégek csupán napi 40 fillért fizetnek. A gyógydíjakból befolyó összeg a zenekar, a sétányok, az olvasóterem, nyilvános multságok stb. céljaira fordíttatik.

* 12 éven alóli gyermekekért ez összegnek a fele, cselédekért 4 korona fizetendő.

A gyógydíj fizetése alól fel vannak mentve: az orvosok és családtagjaik; azok, akik a fürdőn hivatalból tartózkodnak; akiknek ott házuk, vagy üzletük van; a katonai gyógyintézet lakói és akiknek a stájer tartományi választmány e díjai elengedi.

A gyógyforrások.

A fürdő gyógytényezői között a legelső és legelőkelőbb helyet a gyógyforrások foglalják el, ezek a gyógyhely legdrágább kincsei, melyeknek évről-évre terjedő jó hírét és folytonos emelkedését köszöni.

TEMPEL FORRÁS.

A források a fürdőtelep centrumában fakadnak. Eredési helyük az 1907—1908. esztendőkből teljesen feltáratott, mely alkalommal megállapítást nyert az, hogy mintegy 60 m. hosszú és 20 m. széles területen 12 m. mélységben andesit-sziclák résein át egész sora a minőségileg hasonló, de töménységre különböző forrásoknak tör elő; e források három csoportba sorozhatók, melyeknek egy-egy képviselője a Donati-, a Styria- és a Tempel-forrás. A két utóbbi már régen ismeretes volt, míg a legértékesebb, a Donati-forrás, az előtt ismeretlenül

és felhasználatlanul veszett el a föld mélyében. A források külön-külön, a legújabb forrástechnika vívmányai szerint foglaltattak, oly módon, hogy azok minden külső szennyeződés és levegő hozzájutása ellen védve vannak. Egyike a legérdekesebb és legtanulságosabb dolgoknak bejárni azt a földalatti aknamenetet, amely e források eredetét összeköti, s amelyben azok magatartását, amint rhythmikus lökésekben törnek elő a sziklák mélyéből, megfigyelni lehet. Ez az akna

STYRIA FORRÁS.

a közönség számára is nyitva van. Érdekes az, hogy a források mellett van egy tiszta szénsav forrás is.

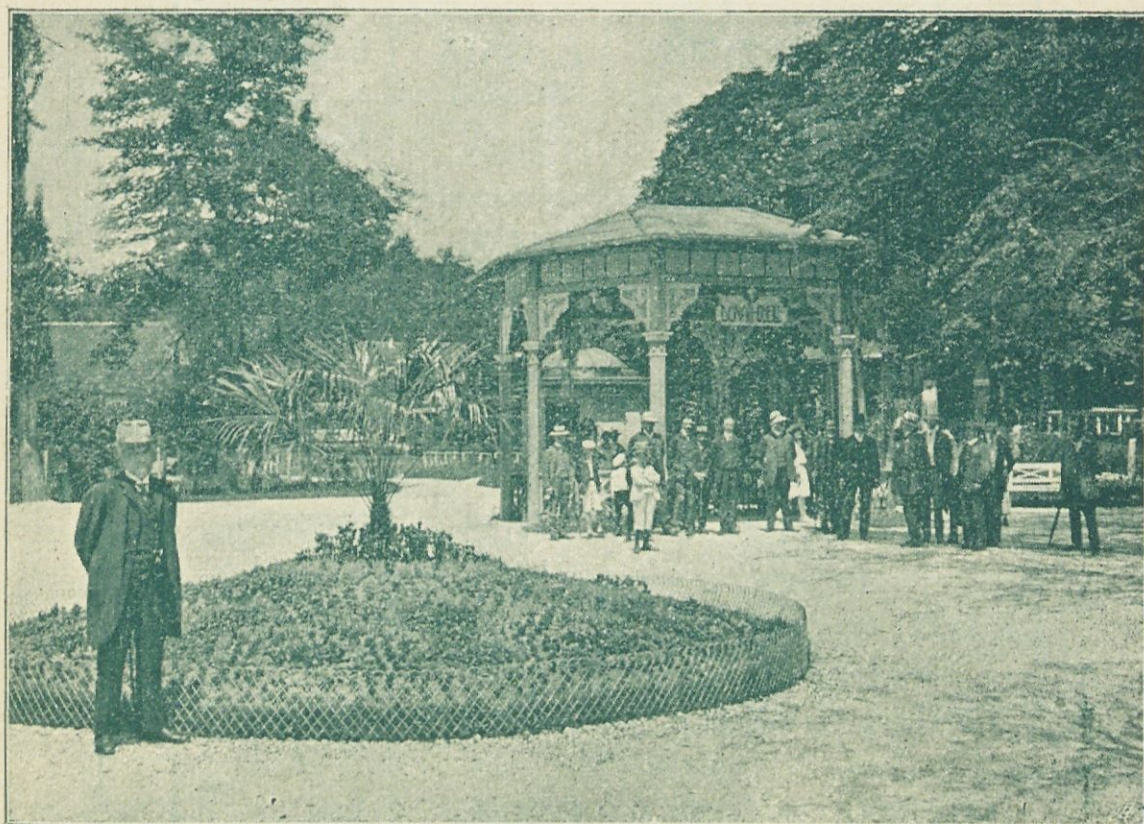
A munkálatok alkalmával a források körül gyönyörű aragonit kristályok találtattak, melyeknek egy gazdag gyűjteménye a fedett sétányon van kiállítva.

A rohitschi savanyúvíznek, illetve a Tempel-forrásnak első vegyelemzését Gründelnek (1685) köszönjük, később

elemezték: Dietl (1771) Vest, Schrötter (1837) és legutóbbi években Buchner és Hutter Grazban, *Ludwig* Bécsben.

A jeles geologus Peters azt írja: „Steiermark Rohitsch-Sauerbrunnban egy olyan ásványvíz csoporttal bír, mely mint átmenet a tiszta natronforrásoktól a glaubersós forrásokhoz, egyetlen a maga nemében“.

A három forrás: a Donati-, a Styria- és a Tempel-forrás a szénsavas, magnesium tartalmú alkalikus-glaubersós vizek csoportjába tartozik, illetve mint ilyenek magukban véve

DONATI FORRÁS.

alkotják az ásványvizeknek egy egészen külön, önálló csoportját, melyen belül sókban a Donati-forrás a leggazdagabb, a Tempel-forrás a legszegényebb, míg a Styria-forrás a kettő között áll.

E források hőmérséke 10° C körül van, bakteriologialag (Prof. Praussnitz, Graz) kifogástalanok, kristálytiszta, üdítők, a Donati- és Styria-források kissé sós kesernyés ízűek, míg a Tempel-forrás íztelen. Mache tanár vizsgálatai szerint e források radioaktiv emanatiókkal is bírnak.

Részletes analysisük a következő:

Forrás neve	kénsavas	
	Kalium	Natrium
Tempel (Analysis: Buchner)	0.03616	1.9606
Styria (Analysis: Buchner)	0.21292	1.9277
Donati (Analysis: Ludwig)	0.0660	2.7848
Natrium	Chlor	0.1043
	Brom	0.0001
	Jod	0.0001
kettő szén-savas	Natrium	1.8546
	Lithium	0.0031
	Magne-sium	5.7514
	Vas	0.0085
	Mész	0.6948
Mangan sók		0.0017
Phosphor-savas sók		0.0008
Kovasav anhydrit		0.0498
szabad CO ₂		2.0327
a szilárd részek összege		11.3426

1000 részben van

Hogy forrásainkat a hasonló ásványvizekkel szemben minő hely illeti meg, arra nézve tájékoztatást nyújtanak a következő összehasonlító táblázatok.

A sók összes mennyisége 1 literben

Donati	11.34	Vichy (Grande Grille)	7.9
Marienbad (Ferdinandsbrunn)	10.20	Karlsbad (Sprudel)	6.3
Kissingen (Rákóczy)	9.0		
Styria	9.0		

<i>Forrás neve</i>	Glaubersó (Natr. sulf.)	Natr. hydrocarb.	Calcium és Mag- nesium hydro- carbonat együtt
		egy literben	
Donati forrás	2.7	1.8	6.4
Styria „	1.9	1.4	5.3
Tempel „	1.9	1.0	4.4
Karlsbadi Sprudel	2.4	1.9	0.7
Marienbadi Kreuzbrunn	4.9	1.6	1.4
Franzensbadi Salzquelle	2.8	0.9	0.4
Elsteri Salzquelle	5.2	1.6	0.3
Taraspi Luciusquelle	2.1	4.8	3.4

Szénsavas mész- és magnesium
hydrocarbonat együtt 1 literben

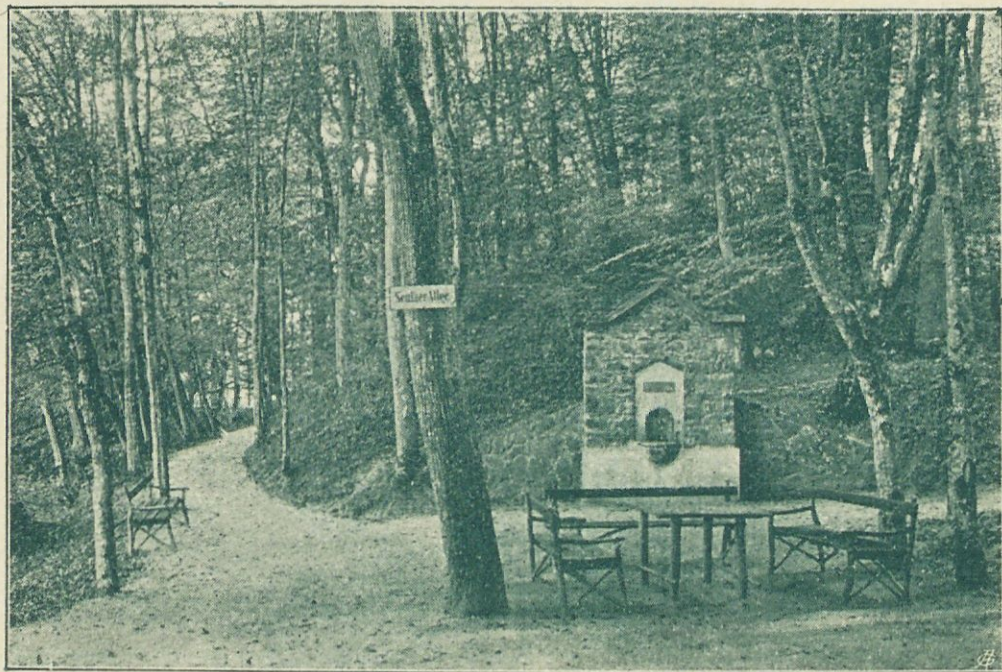
Forrás neve

Borszéki főkut	3.5
Salvator-forrás	2.9
Wildungen (Helenenquelle) . . .	2.5
Driburg	1.5
Mohai Ágnes	1.5
Contrexeville	1.3
Lippspringe	0.6
Rohitschi Tempel	3.4
„ Styria	4.8
„ Donati	6.3

Nyilvánvaló ez összehasonlításokból, hogy a rohitschi források, a sókban leggazdagabb források között is az első helyeken állanak, sőt a Donati valamennyit felülmulja.

Nyilvánvaló továbbá, hogy glaubersó tekintetében a Donati forrást csak a marienbadi és elsteri források mulják felül, a többivel pedig körülbelül egyenértékű, sőt pl. a karlsbadi Sprudelt és a taraspi Luciusquellet felül is mulja.

Nyilvánvaló végül, hogy szénsavas földek tekintetében messze felülmulják nemcsak a glaubersós, hasonló forrásokat, hanem még a legismertebb és legjelesebb földes-sós vizeket is, úgy, hogy még ezek között is a legelső helyen állanak.

WALDQUELLE.

Kétségtelen tehát, hogy a rohitschi források, s ezek között főképen a Donati forrás, az ásványvizeknek egy egészen önálló csoportját, egy teljesen különleges typusát képviselik, mely két ásványvíz csoportnak jellemző és értékes vegyi tulajdonságait egyesíti magában.

Meg kell még emlékeznünk egy negyedik forrásról, a *Waldquelleről*, mely az előbbi forrásoktól távolabb, a Janina-hegy aljában, az erdő mélyén ered. Összetételére nézve hasonlatos a többiekhez, de töménysége jóval kisebb, ezért gyógycélokra csak kivételesen használtatik.

Vegyelemzése a következő: Egy literben van

Kénsavas kalium	0·0345
„ natrium	0·7255
Chlornatrium	0·0814
Jodnatrium	0·0001
Kettedszénsavas natrium	0·9368
„ magnesium	0·8102
„ vas	0·0058
„ mész	1·5881
Phosphorsavas sók	nyomok
Kovasavanhydrit	0·0214
Szabad szénsav	1·8109
Összes szilárd részek	4·2048

Javalatok.

Rohitsch-Sauerbrunn forrásai, mint fentebb már kimutattuk, az alkalikus glaubersói források között elsőrangú helyet foglalnak el, de egyben dús mész-magnesium tartalmuknál fogva az u. n. földes vizek vegyi tulajdonságaival is birnak. Ezen szerencsés és az összes ásványvizek között egyedül álló összetételüknél fogva egyesítik magukban a glaubersós és a földes vizek physiologiai és gyógyító hatását. Ennek alapján javalataikat a következőkben állíthatjuk fel.

1. A *gyomor- és bélhuzam* következő betegségei: idült gyomorhurut; a gyomor túlságos savképződése; a gyomornak motorikus és elválasztási rendellenességei; idült gyomorfekély; ugy a vékonybélnek, mint a vastagbélnek chronikus és subakut hurutjai; idült székrekedés; aranyér.
2. A következő *májbajok*: hurutos sárgaság; epekővek; zsírmáj; a máj vérbősége.
3. A *légzőszervek* megbetegedései közül: idült hurutok, különösen tultáplált egyéneknél, kiknél pangási tünetek vannak.
4. A *vese és húgyútak* következő betegségei: idült vesemedence hurut; idült hólyaghurut; prostata tultengés.
5. *Köszvény* és különösen *hugysavas diathesis*.
6. *Elhizás*.

7. *Czukorbetegség.*

8. A *vérkeringési szervek* következő megbetegedései: vér-
edény elmeszesedés, szivneurosisok, valamint com-
pensált billenttyü hibák. E bajoknál akkor javult a
források használata, ha emésztési zavarokkal járnak
együtt; a forrásoknak ezekre gyakorolt jó hatása t. i.
a szív állapotára is a legjobb hatással van.

9. Lép duzzاناتok, malária után.

Hogy mindezen betegségeknél a többi gyógytényezők-
nek (fürdők, elektrotherapia, mechanotherapia, inhalatorium
stb.) egyike vagy másika a források gyógyító hatását nagyon
támogathatja, ennél fogva alkalmazást is nyer, az magától érte-
tődik. E segítő gyógytényezők különben, (a melyekhez természe-
tesen még a gyógyhely egészséges klimáját is sorozni kell,)
még egy egész sorát az egyéb betegségben szenvedőknek
vonzzák Rohitsch-Sauerbrunnba, így pl. neurastheniások, vér-
szegények, lábbadozók stb. is sűrűn keresnek és találnak itt
gyógyulást vagy javulást.

A fürdön való tartózkodás, illetve a kúra használata nem
ajánlatos: gümős, rákos vagy egyéb kachexiában szenvedők-
nek; olyanoknak, akiknek vérzésekre okuk és hajlandóságuk
van; ideges asthmában szenvedőknek és augusztus végétől
kezdve csúzosoknak. Fertőző betegek természetesen nem vé-
tetnek fel.

Különösen ki kell még e helyen emelnünk, hogy a for-
rásoknak a használata a nélkül, hogy az alkalmazásuk mód-
ját ismerő fürdőorvosok valamelyikének tanácsa kikéretett
volna, kockázatos, és esetleg veszélyes dolog, amit a legjobb
esetben a kúra eredménytelenségével, de gyakran súlyos kö-
vetkezményekkel fizet meg a beteg.

Fürdők.

Fürdőkkel a gyógyhely dusan el van látva. A közön-
séges, tisztasági fürdőket és az uszodát kivéve, mindennemű
fürdő csak a fürdőorvosok valamelyikének írásbeli rendelése
alapján szolgáltat ki.

Styriabad I.

E fürdőházban a közönséges kádfürdőkön kívül a következő fürdők kaphatók:

Ásványfürdők (a régi aczélfürdők) és az u. n. kevert fürdők, melyek félig ásványvízből és félig édesvízből állanak. E fürdőkhez a Tempel-forrás vize használtatik fel.

Soole-fürdők, fenyő- és moor-fürdők s ez év óta *éleny-fürdők* is.

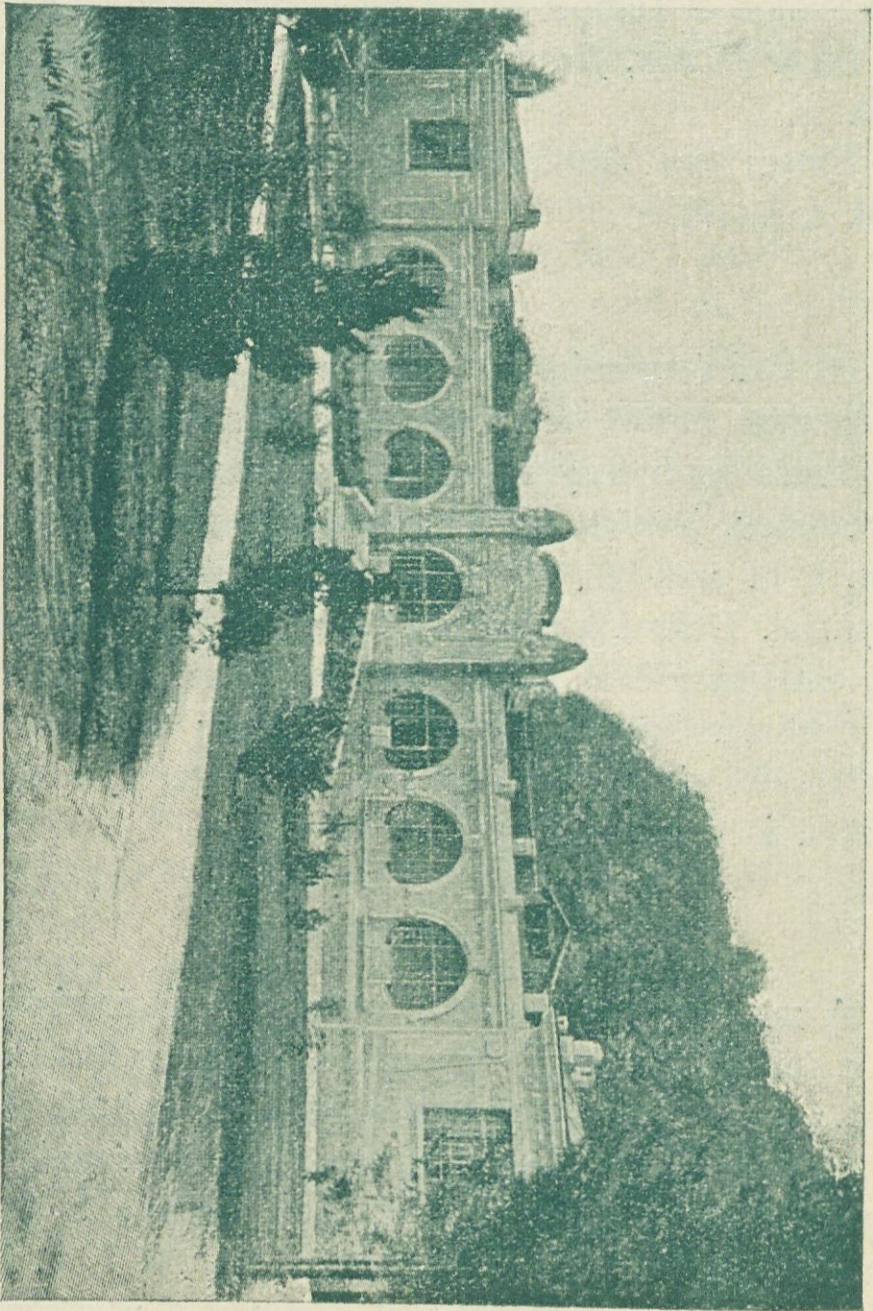
Ebben az épületben hat luxus-kabin van szénsavas fürdők számára.

Styriabad II.

16, kizárólag szénsavas fürdők céljaira szolgáló kabinnal. A szénsavas fürdők a modern gyógyászatnak legkedveltebb és leghatásosabb tényezői közé tartoznak; mióta fürdőkbe bevezették, javalataink is kibővültek, mert évről-évre többen keresnek itt szív- és véredény megbetegedéssel, idegbajokkal gyógyulást. E fürdők berendezése tökéletes; megfelelő készülékek alkalmazásával lehetséges úgy a szénsav mennyiségét, mint a hőmérséket pontosan szabályozni; a kabinok minden kényelemmel el vannak látva; a személyzet jól iskolázott, s különben is orvosi felügyelet alatt áll.

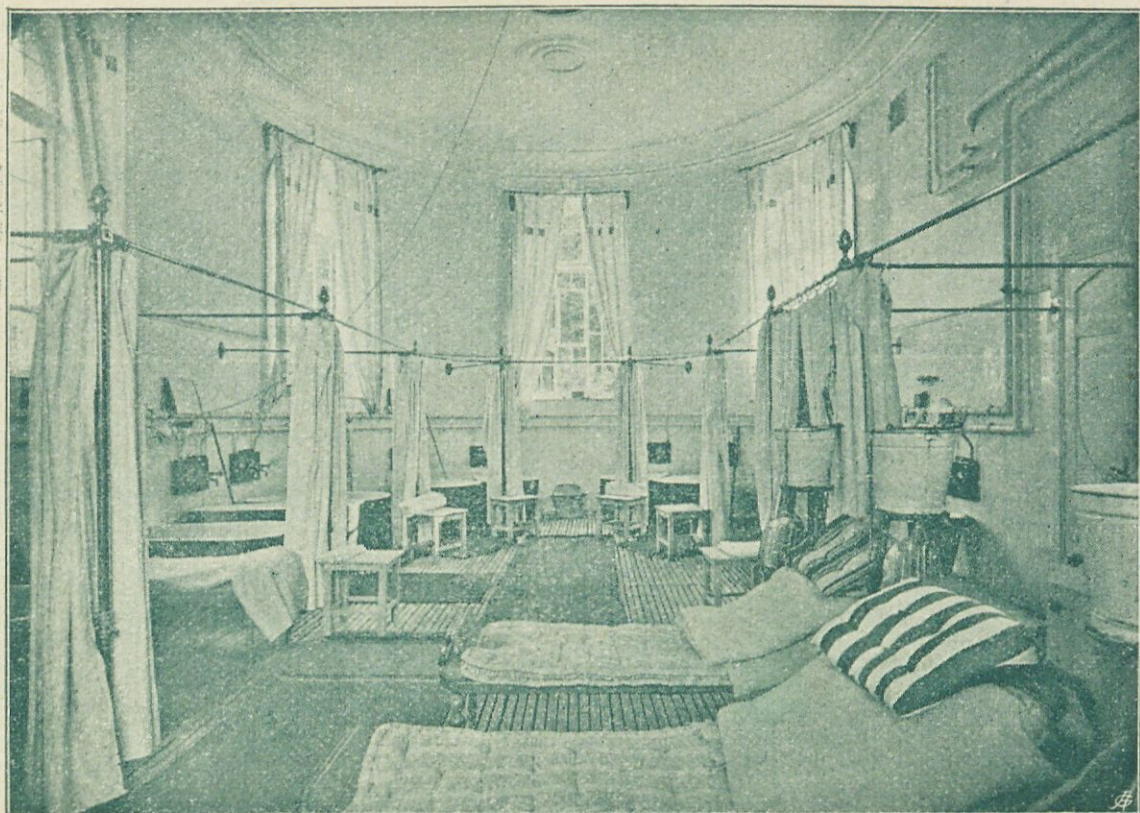
Kaiserbad.

A modern kényelemmel berendezett Kaiserbadban vannak: a teljes hideg vízgyógyintézet, villanyos fürdők és fényfürdők, inhalatorium, hőlégfürdők és a mechanotherapia, valamint a napfürdők. A Kaiserbad egy 56 m. hosszúságú, elegáns új épület a nagy gyógypark nyugati szélén, a triesti hegy lábánál; a parkra néző homlokzatát egy 38.7 m. hosszú és 2.2 m. mély csarnok foglalja el, honnan a várakozók mesés kilátást élveznek, s a honnan az egyes helyiségek nyílnak. Az épület két, teljesen szimmetrikus szárnyában van a két egyformán berendezett vízgyógyterem, hölgyek és urak részére; mindkettőben kellő számú kád, félfürdők és ülőfürdők számára, medencze a folyó lábfürdőknek, zuhanykatedra, gőzszekevény, kétrekeszes villanyfürdő, villanyos fényszekevény, továbbá kellő

KAISERBAD.

számú nyugágy, begöngyölések, massage, hőlégfürdők, borogatások, pihenés stb. részére, természetesen megfelelő kényelmes vetkező és öltöző helyiségekkel. Egy külön helyiség szolgál a váltakozó áramú fürdők és a galvanikus és faradikus fürdők számára és külön helyiségekben vannak a belégzésre szolgáló porlasztó készülékek. Az épület középrészét egy nagy terem foglalja el,

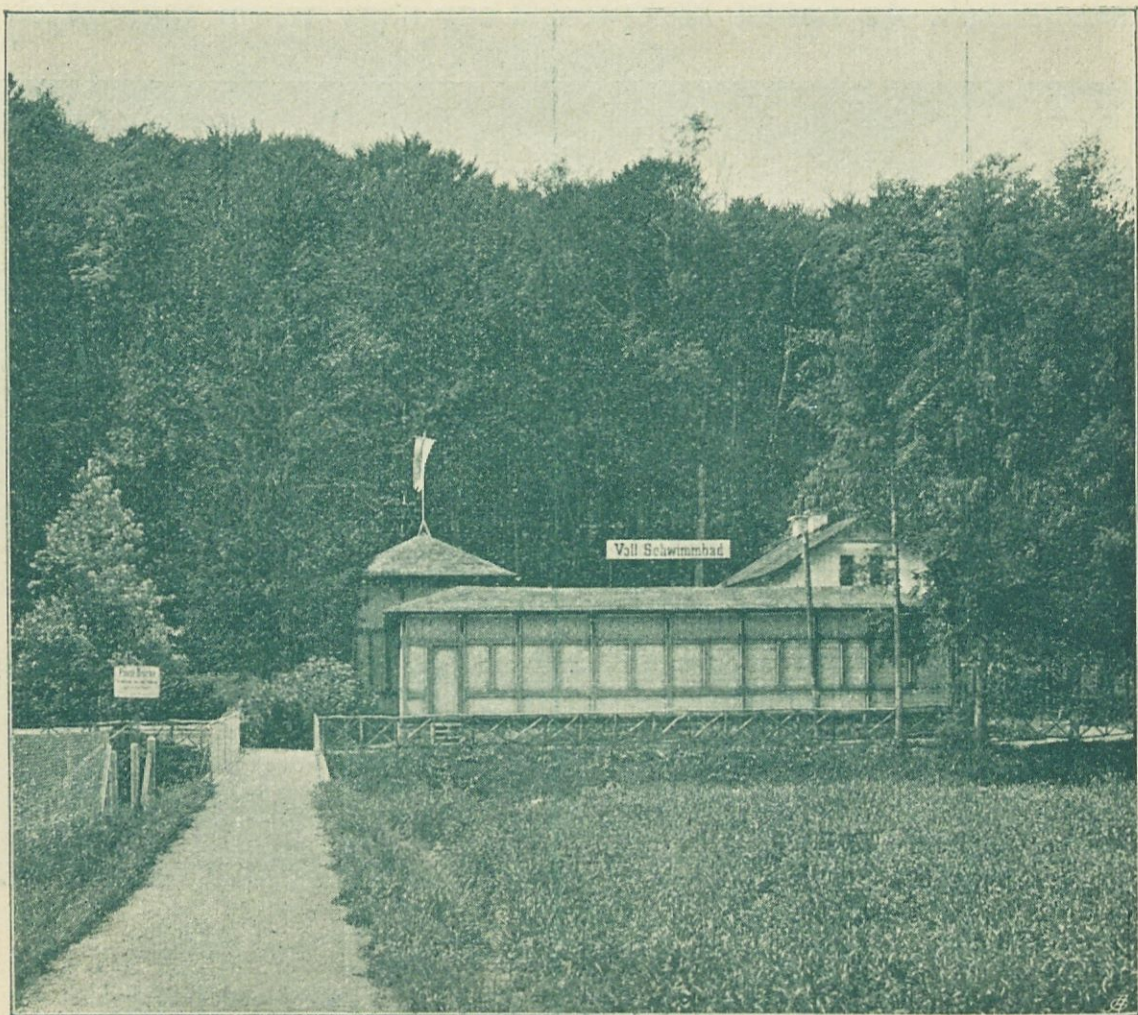
FÉRFI VÍZGYÓGYTEREM.

melyben 17 gyógygymnasztikára való készülék áll (aktiv és passiv mozgások részére). Az épület két szárnyán (kapcsolatban a vízgyógy helyiségekkel) egy-egy lépcső visz a tetőre, hol két — hölgyeknek és uraknak — szolgáló napfürdő van berendezve, kényelmes heverőágyakkal, kádakkal, zuhanyokkal.

Az egész épület központi gőzfűtéssel bír, s természetesen kellőképen el van látva hideg és meleg vízcsapokkal, kifolyókkal, villanykapcsolókkal, waterclosetekkel stb. A gyógygymnasztikára szolgáló gépeket villanymotor hajtja. A villanyáramot az egész fürdő céljaira a Kaiserbad szomszédságában levő villanyos központ szolgáltatja, viszont az áram fejlesztése gőzerővel történik, s ez a gőz szolgál egyszersmint a központi fűtésre, valamint a fürdőkhoz szükséges melegvíz előállítására is.

Uszoda.

A Kaiserbadtól nem messze, ugyancsak a triesti hegy lábánál van az uszoda, melyet a mellette folyó hegyi patak vize táplál.

USZODA.

Lég- és napfürdők.

A napfürdők, valamint a légfürdők idegerősítő és edző hatásuknál fogva a modern fürdőgyógyászatban mindinkább nagyobbodó tért foglalván el, az igazgatóság szükségesnek látta ezek céljaira egy külön intézetet rendezni be. Ez intézet a katonai gyógyház és a Hotel Sonne között 5000 □ m. területen fekszik, el van látva tornaeszközökkel, játszó, tekéző helyekkel és alkalmat nyújt mindenféle testgyakorlatra. Itt egyben alkalom nyílik homok-fürdőket is használni, melyek az izzasztó fürdők egy kedvelt nemét képezik. Ez intézet szintén orvosi felügyelet alatt áll.

Fürdőárak.

Reggel 6—8-ig

és d. u. 2—6-ig.

D. e. 8—12-ig.

	Egyes fürdő	Bérlet 10 fürdőre	Egyes fürdők	Bérlet 10 fürdőre
I. Styriabad.				
Közönséges fürdő	1·20	10·—	1·60	12·—
Ásványfürdő	2·—	18·—	2·50	22·—
Kevert fürdő	1·50	12·—	2·—	18·—
Soole fürdő	2·20	20·—	2·80	24·—
„ „ gyermekek részére .	1·80	—	1·80	—
Fenyő fürdő	2·—	18·—	2·50	22·—
Szénsavas fürdő	3·—	25·—	3·50	30·—
Fél szénsavas fürdő	2·20	—	2·60	—
„ „ à la Nanheim	3·50	—	3·50	—
II. Kaiserbad.				
Vizprocedura napfürdővel vagy begöngyöléssel	2·—	16·—	2·40	20·—
Inhalatorium 3 személyig	—	—	1·50	12·—
„ egyedül	—	—	2·—	16·—
Villamos fürdő vagy fényfürdő	—	—	4·—	32·—
Gyógygymnastika	—	—	2·—	16·—
Massage egész test	—	—	3·50	—
„ több ízület	—	—	2·50	—
„ részleges	—	—	2·—	—
III. Uszoda.				
Egy fürdés kabinnal és ruhával			—·60	5·—
1 uszólecke fürdőjegygyel együtt			1·10	
IV. Lég- és napfürdő.				
Egy látogatás (fürdőruhával)			1·—	

A jegyeket a fürdőpénztáraknál lehet váltani. Jegy nélkül belépni tilos.

A rend kedvéért és azért, hogy a vendégek a hosszas várakozástól meglegyenek kimélve, a fürdők megrendelésekor azok helye (a kabin száma) és ideje pontosan megállapíttatik, természetesen lehetőleg a vendégek kívánsága értelmében. A közönség kéri e megállapított időt pontosan be is tartani, mert aki elkésve jön, a megjelölt kabinhoz való jogát elveszti és meg kell várnia, amíg más kabin ürül.

Tej, savó, kefir és yoghurt.

A Tempelquelle szomszédságában egy orvosi felügyelet alatt álló, kitűnő tejcsarnok van, melyet egy appenzelli, tanult tejgazda vezet. A tejtermékek kiváló jósága a fürdőnek egyik büszkesége s azok itt nem csak, mint jó tápszerek, hanem, mint elsőrangú gyógytényezők is szerepelnek.

Diaetetikus konyha.

Mint más hasonló fürdőkön, úgy Rohitsch-Sauerbrunnban is, régebben minden fürdővendég természetesnek találta, hogy „diaetát“ kell tartani. Az évek folyamán kialakult egy bizonyos tipikus fürdődiaeta, mely levesre, tejre, fehér husra, zöld főzelékre és könnyű tésztára szorítkozott, s a melyet mindenki egyformán követett. Ha a kúra után egyik vagy másik beteg gyöngébbes és idegesebben került haza, mint ahogy onnan eljött, azt a kúra „erős“ voltának tulajdonították, mely a szervezetet természetesen megviselte; meg volt tehát a hajlandóság arra, hogy ebben a legyengülésben kedvező tünetet lássanak, nem tudva azt, hogy gyakran a hiányos, vagy nem célszerű táplálkozás okozta ezt a „reaktiót“. Az újabb tudományos vizsgálatok azonban ezt a felfogást véglegesen megdöntötték és megállapították, hogy *a követendő diaeta nem attól függ, hogy ki milyen ásványvizet iszik, hanem, hogy kinek, mi a betegsége*. A modern orvostudományban a diaeta elsőrangú gyógytényezővé lett, mely a többiekkel: hidegvíz-gyógymóddal, mechanotherapiával, elektrotherapiával teljesen egyenrangú, de az alkalmazása talán még nehezebb, mint ezeké.

Ennek az új tudományos álláspontnak a gyakorlati megvalósítása terén a nagy németországi fürdők: Wiesbaden, Homburg, Kissingen voltak az úttörők; az osztrák-magyar monarchiában — és ezt büszkeséggel hirdethetjük — Rohitsch-Sauerbrunn volt az első nyilvános fürdő, mely diaetetikus gyógyintézetet rendezett be. Ebből a célból a Hotel Erzherzog Johannban az igazgatóság 1908-ban szakember vezetése alatt megnyitotta saját regijében a diaetetikus konyhát, zsinórmértékül állítván, hogy ott a legkitűnőbb anyagból, az orvosi előírások legpontosabb betartásával, de azért ízletesen főznek.

A diätetikus konyha Noorden tanár szakvéleményének kikérése után és megfelelő a források főjavalatainak, egyelőre három irányban működik; és pedig

1. Diaeta gyomor- és bélbetegek részére,
2. „ köszvényesek, idegbetegek, szívbajosok részére,
3. „ czukorbeteg, továbbá elhízottak részére.

E főcsoportokon kívül természetesen minden más, az orvosok által előírt diaeta számára is főznek.

A dolog természetében rejlik, hogy a diaetikus konyha csak azoknak áll rendelkezésére, akik a fürdőorvosok valamelyike által oda utasíttatnak és ott előre jelentkeznek. A Hotel Erzherzog Johann nem nyilvános vendéglő, ahol kiki étlap szerint étkezhetik, hanem inkább diaetikus sanatorium, melyben a menu tekintetében az orvosi utasítás a döntő. Az elvet fenntartani és az eredményt biztosítani csak így lehet.

Ami a dolog anyagi részét illeti, egy hétre érvényes kártyák állíttatnak ki, melyek a konyhafőnöknél válthatók és előre fizetendők. A kártyák vagy a teljes ellátásra, vagy csak az ebédre szólnak és másra át nem ruházhatók. Kisérő személyek u. n. normaldiätában részesülnek, de szintén előre jelentendők be.

Diaetikus süteményeket a helybeli pék készít.

Vendéglők.

A diaetikus konyhán kívül az intézet több kitünően vezetett, elegánsabb és egyszerűbb vendéglővel bír, ezek: a Kurhaus vendéglő, a Hotel Post, a Sonne, valamint a Donati forrás közelében levő reggeliző pavillon. A fürdő kávéháza minden tekintetben elsőrangú helyiség.

Az intézeten kívül is számos jó vendéglő van.

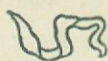
Gyógyszertár.

A fürdőhely centrumában jól berendezett gyógyszertár is van.

Fürdőorvosok.

A fürdőn való működésük ideje szerinti sorban:

1. *Hoisel József dr.*, a Ferencz József-rend lovagja, a katonai gyógyintézet orvosa, egészségügyi tanácsos.
2. *Benczenczi Gámnán Béla dr.*, egyetemi m. tanár, a m. k. államvasutak orvosi tanácsadója.
3. *Simonitsch József dr.*, a lussingrandei téli gyógyintézet tulajdonosa és vezetője, a Styriabad vezetője.
4. *Treo Emil dr.*, községi- és körorvos.
5. *Negri Jenő dr.*, a Kaiserbad vezetője.

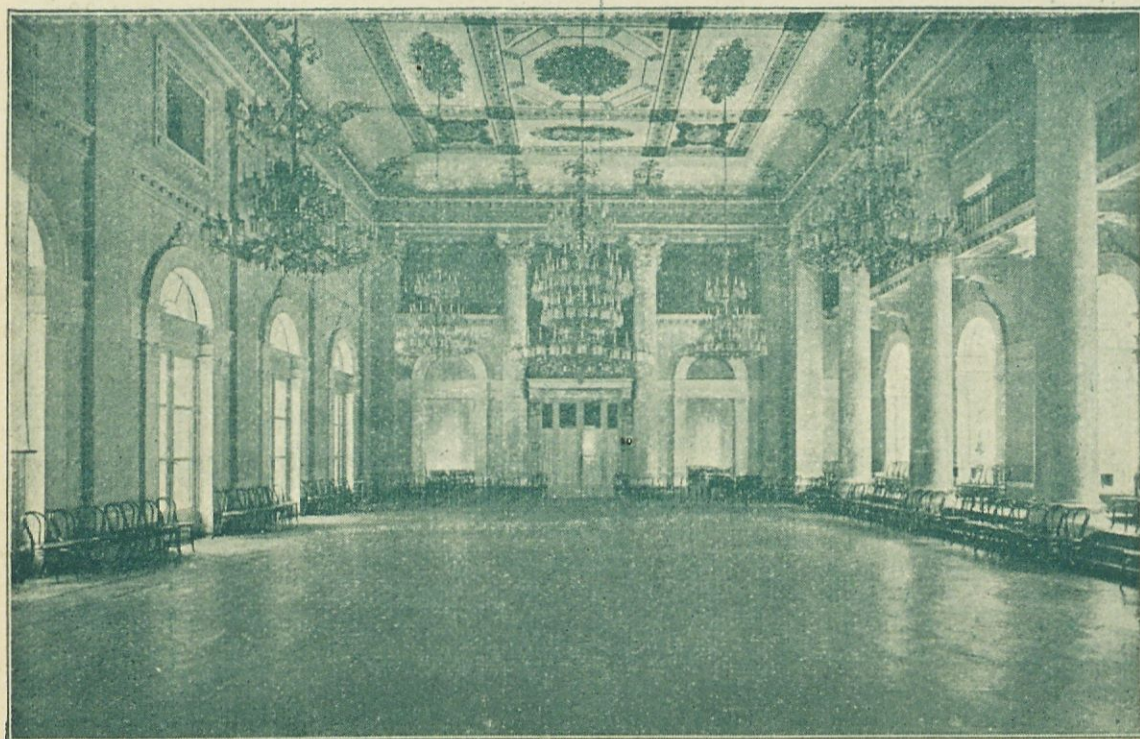
VI.

A fürdői élet.

Rohitsch-Sauerbrunn nemcsak világszerte ismeretes gyógyhely, hanem kedvelt nyári tartózkodási hely is. Sokan töltik itt családosul a nyarat, mert egyaránt megtalálják itt a pazarul szép vidéket és egy világfürdő minden kényelmét és szórakozását, egy internacionális közönség közepette.

Zene.

A fürdő zenekara naponta kétszer, reggel és délután két-két órán át hangversenyez. A zenepavillon a parkban a Kurhaus előtt van. Rosz időben a reggeli hangverseny a fedett sétányon, a délutáni a Kursalonban tartatik meg. E mindennapi nyilvános hangversenyeken kívül a Kursalonban gyakran vannak művésztélyek, hangversenyek is. E hang-

KURSALON.

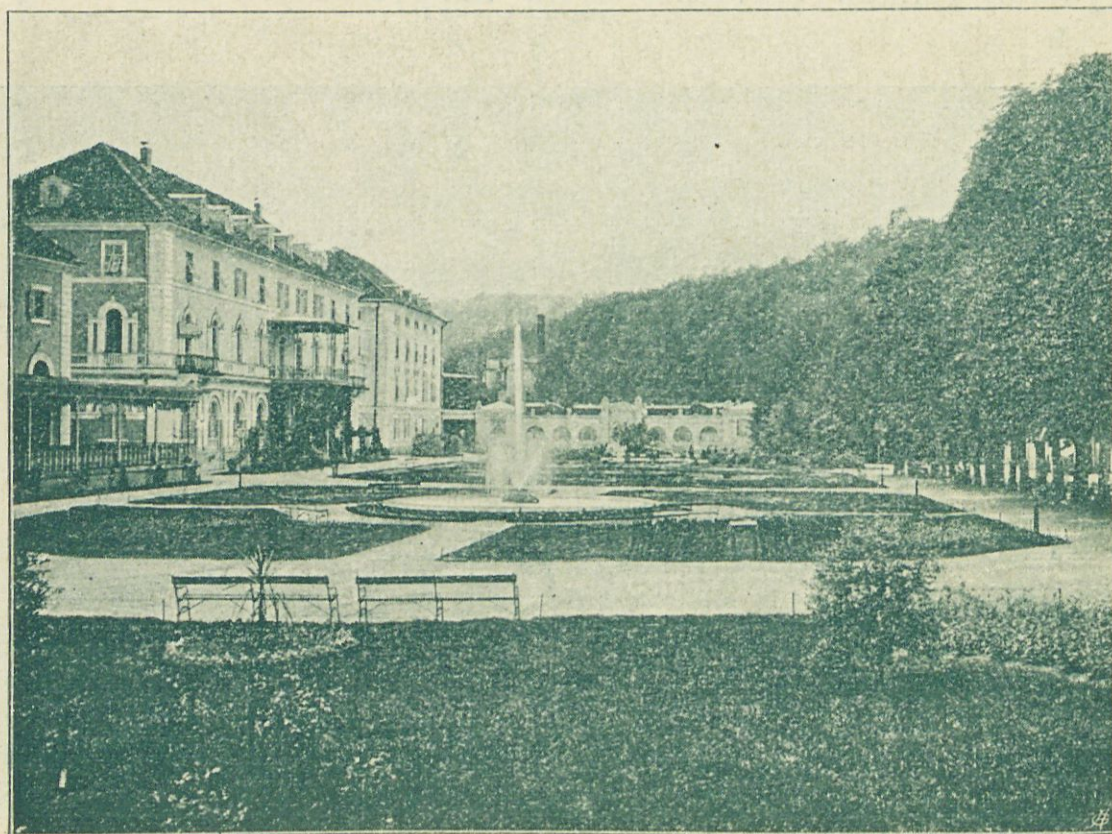
versenyek annál is inkább vonzzák a közönséget, mert a Kursalon e célra csak jeles művészeknek engedtetik át. Az egyes vendéglőkben cigányzenekarok és varieté társaságok szoktak vendégszerepelni.

Kursalon.

Olyan napokon, amikor nincsen hangverseny, a Kursalon a közönség díjtalan rendelkezésére áll; ilyenkor a zongora hangjai mellett énekkel, táncczal, társalgással szórakozik a társaságnak különösen fiatalabb része, de gyönyörködve szemléli e pezsgő életet az idősebbje is. Két hetenként tánczestélyek tartatnak, Anna napján és Ő felsége születése napján pedig elite bálók; mindez díjtalan. A zeneteremben egy kitűnő zongora áll, óránként 1 koronáért, rendelkezésre.

Tombola.

Hetenként egyszer-kétszer a nagy parkban tombolajáték rendeztetik, gazdag nyereményekkel. Az esetleges jövedelem helyi jótékonycélokra fordíttatik.

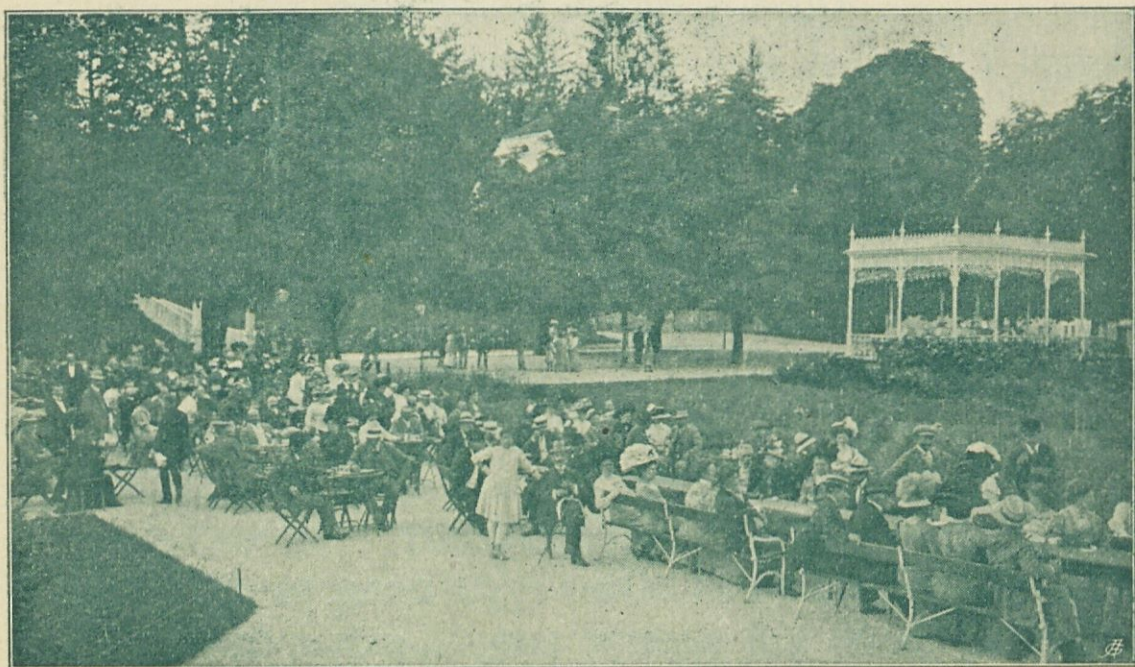
KURPARK.

Játék és sport.

Tekézők számára egy fedett, hosszú tekepálya és néhány orosz tekepálya áll készen.

Lawn-tennis pálya három van, mind a három a legkitünőbb karban tartva. Játzószereket bérelni lehet. A jegyeket a tekepályák és tennispályák használatára az igazgatósági irodában kell váltani.

Évenként egy-két tennisverseny tartatik, melyekre messze földről sereglenek a legkitünőbb játékosok. A match feltételei a maga idejében nyilvánosan, a sajtó útján is, közzétételnek.

PARK ÉS ZENEPAVILLON.

Általános határozatok a tennispályák használatára.

1. Játzó idő reggel 7 órától este 8-ig, illetve a sötétség beálltaig. Reggel 7-től d. u. 4-ig a díjak mérsékeltek.

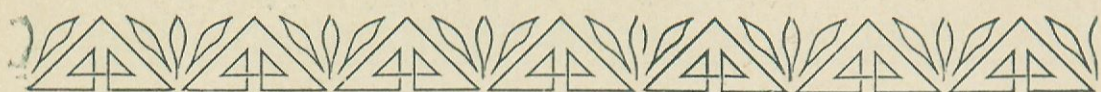
2. Jegyeket meghatározott órákra és játszótérre már egy nappal előbb lehet váltani. Előjegyzések jegyváltás nélkül nem érvényesek.

3. Ha a kijelölt órában esik az eső, a jegyet más órában lehet felhasználni, de csak reggel 7-től d. u. 4-ig; hogy mely órában, azt az igazgatóságnál határozzák meg.

4. A labdaszedőket a játékosok külön díjazzák.

5. A játzók rakettekről és labdákról maguk gondoskodnak, de ilyeneket az igazgatóság bérbe is ad.

VII.

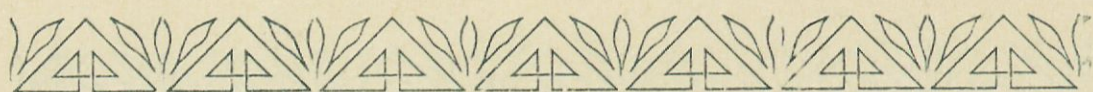
Az ásványvíz szétküldése.

A rohitschi ásványvizekkel már a 17. században kereskedtek; azóta a szétküldött víz mennyisége, némi ingadozástól eltekintve, folyton növekedik; ez a növekedés különösen az utóbbi években öltött nagyobb arányokat. Így pl. míg 1896-ban még csak 947.068 palack került forgalomba, addig 1909-ben már 2,478.779 palack küldetett széjjel.

A használatos palackok 1.5, 1, 0.7, 0.5 és 0.3 liter ürtartalmuak. Minden palack, mely az orsz. gyógyfürdő forrásait tartalmazza, védjegyül a stajer országczímert viseli, és ezenkívül a forrás nevét. Továbbá minden palack Tempelforrás fehér kupakkal, Styria-forrás zöld kupakkal és Donati forrás sárga kupakkal bír, amelybe a stajer czímer a párducczal és a hercegi kalappal van belepréselve; a körírata pedig: „Steierm. landsch. Rohitscher Sauerbrunn“. A dugók hosszú oldalára e szavak vannak beégetve: „St. landsch. Rohitscher“.

Az 1889-ben készült töltőakna felé 1903—1904-ben épült a töltőház; berendezéseivel, villamos erővel hajtott gépeivel valóságos mintaszerű intézet, mely a fürdő egyik legérdekesebb látványosságát képezi. A töltőházat a pályaudvarral szárnyvasut köti össze.

VIII.

A vidék.

Minden fürdőn a kura sikerének egyik fontos tényezője az, hogy a vidék szép legyen, parkokban és erdőkben gazdag, változatos, a szemet gyönyörködtető, a kedélyt felvidítő, a szükséges sétákra bőségesen alkalmat nyújtó. E feltételnek Rohitsch-Sauerbrunn, a maga bájos hegyvidékével a legteljesebb mértékben felel meg; mosolygó rétek, sűrű bükk és tölgyerdőkkel koszoruzott, szép kilátással kecsegtető lankás hegyek, idyllikus völgyek veszik minden oldalról körül a fürdőt és csábítják sétákra, kirándulásokra az embert. Meg kell itt említenünk azt is, hogy a fürdő sok kilométerre terjedő sétautjai jóságukról és szépségükről messze földön híresek.

Mindjárt a Tempel-forrástól több kitünő sétaút vezet a *Ferdinand*-hegyre, melyet Attems Ferdinand gróf bronz mellszobra diszít. Itt van, az erdő sűrűjében a fürdő kápolnája is. A hegy csúcsán levő glorietteből szép kilátás nyílik a fürdőre. A kúttól északi irányban a *Jankomir*-parkba kanyarog az út.

A fedett sétánytól indul ki egy út, mely a „Gasthaus zur Wienerhöhe“ mellett a *Wienerhöhe* nevű hegyre visz, honnan pompás kilátás nyílik.

A Janina-hegy aljában, a tennispályák mellett elhaladva, egy idyllikus tavacska érintésével és egy kis fenyvesen át a *Jackelwirth* című vendéglőhöz érünk. E magában is regényesen fekvő vendéglő terasszáról a Donati-hegy mint óriási pyramis látszik.

Mesés kilátást élvezhetni a 15 percnyi sétával elérhető *Villa Bellevue* nevű új és modern vendéglőből, melynek magas kilátó tornya is van.

A Tempel-forrástól keleti irányban a gróf Pálffy-út sűrű bükkerdőn át a *Janina*-hegyre vezet, melyen két gloriettből

élvezhetni a páratlan kilátást. Északon fekszik a magas Wotsch, szőlőkoszoruzta előhegyeivel, a Pleschivetz-hegyhát; keleten a háttérben a Macel-hegység, a Kaprina-hegyek és a zágrábi Medvehegy; ezen irányban látni Maria-Taborska templomát egy magas hegy csúcsán, a „Wunschkapellét“, a kosteli romokat, Kis-Tabor kastélyt (Mátyás király egykori vadász-kastélya) és néhány horvátországi kastélyt. Délen, lábainknál látjuk a Hl. Kreuz plebánia templomot, a körülötte levő házakkal, valamivel odább a határpatakat, a Sottlát, s ezen túl, már a magyar birodalom területén fekvő horvát majorokat.

FEDETT SÉTÁNY.

Hl. Kreuz felett egy hegytetőn emelkedik egy másik templom a Hl. Dreifaltigkeit, s tovább ugyancsak egy másik hegytetőn szintén egy nyájas templom, a St.-Emma plebánia. E vidékre jellemző a sok templom. Távolabb déli irányban megpillantjuk Windischlandsberg várának két tornyát, a süssenheimi romokat, a Veternik-hegyet és a Bacher-hegységet. Délkelet felé a tekintet a geirachi, cillii és tüfferi hegyeken át a krajnai Kumbergig ér. Nyugati irányban a Sann völgyének dombjai mosolyognak, behintve házakkal, templomokkal, míg a látóhatárt a sulzbachi alpesek hóborította csúcsai zárják be.

Aki kevés fáradsággal akar szűkebb, de csinos kilátást élvezni, az 10 percnyi sétával, a Kaiserbad mellett kiindulva, felérkezik a *Triestinerkogel*ra.

Egyike a legszebb kirándulásoknak a vízvezetéki források felkeresése, amelyről már fentebb szoltunk.

A *perneggi plateau* ugyancsak remek kilátást nyújt.

Igen kedves sétája a közönségnek a „*Wunschkapelle*“, (Maria Tersische), továbbá a *Louisenhof*, egy barátságos major, közvetlen a Wotsch aljában, valamint *St.-Florián*, hova a *ceroveci* szakadékokon át regényes út vezet, a *Cerovec* hegytető és *Rodein*.

Gyalog $1\frac{1}{2}$ óra, kocsin egy fél óra és vasuton 15 perc alatt érünk el *Rohitsch* községbe, hol érdekes látványosságul szolgálnak Cillei Ulrik egykori várának fennmaradt romjai. Rohitsch közvetlen a magyar-horvát határon fekszik; a határt képező patakon túl van a strazai üveghuta.

Windischlandsberg vára távolabbi (3 óra), de érdekes kiránduló hely.

Kocsin $1\frac{1}{2}$ óra, vasuton $\frac{1}{2}$ óra alatt jutni el *St.-Marein* búcsúhelyre, magas hegyen fekvő kálváriájával; közel ehez van *Erlachstein* kastély, remek park közepette.

Egy órai séta visz *Kostreinitz* községbe, hol egyfelől a Lengyelországból idehozott, nevezetes kegykép, a cenchauzi Mária, a fekete Madonna bír érdekl, másfelől a szép park, melyben számos ásványvíz forrás van.

A magas Wotsch (978 m), mely a környék legmagasabb hegye, nem nyújt ugyan olyan nagyszerű kilátást, mint a Donati, a megmászása is fáradtságosabb, de a természetkedvelőnek nagyon sok élvezetet nyújt. Kostreinitzen túl a St.-Leonhard völgyből közelíthető meg leginkább, 3 óra alatt. Egy kis, régi várrommal ékesített előhegy után a regényes St.-Nicolai völgybe érünk, hol a botanikus gazdag zsákmányt talál: *Lamium orvala*, Orchideák, alpesi növények, Irisek, *Lonicera*k találhatók itt nagy mennyiségben. Innen mérsékelten meredek hágón, jávor és kőriserdőkön át a hegy élére jutunk s ott kb. 10 percnyire a főcsúcs előtt egy, az erdőből kimagasló szikláról észak, kelet és nyugat felé felséges kilátást élvezhetünk. E helyről kb. 1 óra alatt Pöltschackon szállhatunk.

le s onnan vonaton, vagy kocsin térhetünk vissza a fürdőbe.

A legérdekesebb és legkedveltebb kirándulások közé tartozik a *Donati hegy* megmászása. A fürdőről 1½ óra alatt Rohitschon keresztül kocsival a hegy lábához hajtatunk, honnan 2 órai kényelmes, hatalmas bükk, tölgy és gesztenye-erdőkön keresztül vezető séta a középső 883 m. magas csúcsra vezet. E csúcson a rómaiak idejében a napistennek szentelt templom állott, a középkorban pedig egy Szt. Donát tiszteletére emelt kápolna, melyet 1740-ben a villám szétrombolt. Most a kápolna helyén menedékház van. A kilátás, melyet innen élvezhetünk, valóban páratlan a maga nemében.

Észak felé: egy dombtengeren túl a nagy pettauai mező, Pulsgau, Freistein, Kranichsfeld, Sz.-Nicolai, Ebensfeld, Thurnisch-kastélyokkal, a Dráva partján Marburg és Pettau városok; tovább Guttenhaag, Felső-Radkersburg, a gleichenbergi hegyek, Riegersburg sziklavára, a wildoni hegy, a Graz melletti Schöckel; még távolabb a Hochschwab hegylánc, a semmeringi Stuhlegg, a Schneeberg és elmosódva a kőszegi hegyek.

Északkelet felé: Friedau, Polstrau, Grossontag és számos szőlőhegyen túl Csáktornya, Alsólendva, a dunántúli dombvidék, melyen túl megcsillámlik a Balaton.

Kelet felé: alattunk a Macel határhegység, azontúl Varasd-Teplitz, Varasd tornyai, az Ivancica és a krapinai hegy.

Délkelet felé: a virágzó Zagoria számtalan falujával és templomával, a hatalmas zágrábi Medvehegy, a kostelji, a kaisersburgi és königsbergi romok, a ranni síkság a Szávával és ezen túl a távol messzeségben a Kulpa- és Glina menti hegyek.

Dél felé: Rohitsch község, Kis-Tabor kastély, St.-Ema, Windisch-Landsberg, a Veternik hegy, a wiselli Szt. hegy, a Bacher-hegység, a reichenburgi erdős hegyek és messze távol az Uskok hegység.

Délnyugat felé: erdők között Rohitsch-Sanerbrun, Hl.-Kreuz. St.-Marein, Erlachstein, Süssenheim és Montpreis, a reichenecki romok és a háttérben a krajnai Kumberg.

Nyugat felé: a hegy lábánál Mária Loretto és St. Florián

templomok, tovább a Plesivetz és a Wotsch, Kostreinitz vidéke, Süssenberg, a régi karthauzi klastrom, Saiz, Cilli város és Felső-Cilli romjai, még tovább a csillogó Sann mentén egész sora a falvaknak és kastélyoknak; a láthatár szélén a hatalmas sulzbachi alpesek, három fő csúccsal és végül a karinthiai Ursulahegy.

Északnyugat felé: a hatalmas Bacher-hegység, számos faluval és templommal és a hegy aljában levő Windisch-Feistritz városka.

A Donati kirándulás mindenki előtt felejthetetlen lesz, aki megtette. Meleg felső ruhára és vezetőre szükség van.

Még távolabbi kirándulások:

Krapina-Teplitz fürdő Horvátországban, kitűnő meleg forrásaival, hova a rohitschi állomásról automobilközlekedés is vezet; *Pettau* és *Marburg* városok, *Gonobitz* és *Weitenstein*, a romokban heverő karthauzi klastrom *Saiz*, a *radoboji* kénbányák, *Neuhaus* fürdő; *Cilli* város, az ő pompás Sannfürdőivel és a szomszédos ismert fürdők: *Tüffer*, *Römerbad*, *Topolschitz*.

Hordárok és küldöncök díjszabályzata Rohitsch-Sauerbrunnban.

A) Egyes utakért

	K
a) egy út a fürdőintézet területén	— .20
b) egy út „ „ „ kívül a rayon széléig	— .40
c) podgyászvitel 25 k.-ig az intézet területén . . .	— .40
d) „ 25 „ „ „ „ kívül a rayon széléig	— .50
e) podgyász szállítása a pályaudvarba, vagy onnan be 25 k.-ig	— .50
25—50 k.-ig	— .80
50—100 k.-ig	1.—
minden további 25 k.	— .20
f) podgyász szállítása a kocsiról a szobába vagy vissza egy darabért	— .20
4 darabig	— .60
4 darabon felül	1.—

B) idő szerint, teher nélkül

a) az első órára	— .80
b) minden további óra	— .40

Kivonat a hordárok szolgálati szabályzatából.

11. §. A hordár a tarifa szerinti díjnál többet semmi-féle címen sem követelhet.
12. §. Minden panasszal kéretik az igazgatósághoz fordulni.
13. §. Elvesztett podgyászokért, valamint minden kárért, mely a megbízót a hordár hibájából éri, a hordár-vállalat egész 40 koronáig terjedhető kárpótlást nyújt.

Bérkocsik fuvardija (podgyással vagy anélkül):

	Kétfogatu K	Egyfogatu K
Pöltschach állomásra v. vissza 4 személyig .	10.—	—.—
„ „ „ 2 „ .	—.—	6.—
Krapina város v. vissza	14.—	8.—
Krapina-Teplitz fürdő oda	16.—	10.—
„ „ „ „ és vissza	20.—	14.—
Donati hegy $\frac{1}{2}$ nap d. 12 óráig	10.—	7.—
„ „ egész nap	16.—	12.—
Windisch-Landsberg $\frac{1}{2}$ nap	12.—	8.—
„ „ egész nap	16.—	10.—
Cilli oda	16.—	10.—
„ oda és vissza	20.—	14.—
Pettau oda	20.—	14.—
„ oda és vissza	24.—	16.—
Rohitsch	6.—	3.—
St.-Marein	8.—	4.—
Pregrada	12.—	8.—
A vasuti állomásról a fürdőbe v. vissza . . .	2.60	—.—

Függelék.

Házirend a fürdőkben.

1. A fürdők orvosi felügyelet alatt állanak.
2. Valamelyik fürdőorvos írásbeli rendelvevénye nélkül fürdők vagy egyéb procedurák nem kaphatók. A fürdőrendelvevény a jegy váltásakor a fürdőpénztárosnak bemutatandó. Közöséges fürdőkhöz orvosi rendelvevény nem szükséges.
3. A fürdők reggel 6 órától d. u. 6 óráig vannak nyitva, de déli 12—2-ig szünet van.
4. A fürdőjegy egy órai tartózkodásra jogosít az intézet illető helyiségében. További tartózkodásnál új jegy váltandó. A jegyeket a személyzet előtt fel kell mutatni. Előre megrendelt fürdőket, ha azok azelőtt való napon nem rendeltetnek vissza, meg kell fizetni.
5. Minden fürdővendégnek joga van megmelegített fürdőruhát követelni.
6. A vendégeknek nem szabad a vízcsapokhoz és villamos készülékekhez nyulni.
7. A fürdőkben nem szabad dohányozni.
8. A fürdőszemélyzet köteles udvariasan és szerényen viselkedni.
9. Talált tárgyakat kéretik a pénztárnál leadni. Pénzért és értéktárgyakért az igazgatóság csak akkor vállal felelősséget, ha azok a pénztárnál őrizetre letétetnek.
10. Esetleges panaszokkal tessék az igazgatósághoz vagy a vezető orvoshoz fordulni.

Bejelentés.

A politikai hatóságok rendelkezése értelmében minden vendég köteles a lakásadója által kiszolgáltatandó bejelentőlapot pontosan kitölteni és olvashatóan aláírni.

Irodalom.

Tabernaemontanus Jacobus Theodorus „Neuw Wasserschatz“
Frankfurt a. h. MDLXXXI.

Dr. Paul de Sorbait „Praxis medica“ Wien 1679.

Dr. Gründel Benedikt „Roitschocrene“ Wien 1685.

„ „ „Roitschocrene“ német nyelven Graz
1687.

Bécsi gyógyszerész gremium okmányai 1721—1782.

Dietl Franz. Analysis. Graz 1803.

Dr. Macher Mathias, „Physikalisch-medizinische Beschreibung
der Sauerbrunnen“. Graz 1823.

Katanchich Mátyás Péter P. Budapest 1826—27.

Dr. Sock „Die Kursaison am ständischen Rohitscher-Sauer-
brunnen im Jahre 1837“.

Fröhlich Ernst Hilarius „Die Sauerbrunnen bei Rohitsch“ 1838.
1856.

Schrötter A. Professor der Chemie und Physik in Graz.

„Die Darstellung der physikalischen und chemischen
Verhältnisse der Mineralquellen zu Rohitsch“ Medir.
Jahrbücher des k. k. österr. Staates XXXIII. kötet.

Dr. Puff Rudolf, „Erinnerungen an Sauerbrunn nächst
Rohitsch“ 1853.

Jäger Gustav, „Der Donatiberg“ 1867.

Schüler M. J. „Der Kurort Rohitsch-Rauerbrunn“ Graz 1877.

Prof. Dr. Glax Gyula. „Rohitsch-Sauerbrunn während der
Saison 1875“.

Prof. Dr. Glax Gyula. „Über die Wirkung von Trinkkuren
mit besonderer Berücksichtigung des Kurortes Rohitsch-
Sauerbrunn“.

„Rohitsch-Sauerbrunn während der Saison 1876“.

„Über den Einfluss methodischen Trinkens heissen
Wassers auf den Verlauf des Diabetes mellitus“ 1877.

„Über Indicationen und Contraindicationen der Kur-
gebranches in Rohitsch-Sauerbrunn“ 1879.

Dr. Eltz Viktor „Die Indicationen für den gebrauch des Kur-
in Rohitsch-Sauerbrunn“. Wien 1891.

- Hoernes R. Professor. „Die Anlage des Füllschachtes“ 1891.
- Dr. Stransky M. „Rohitsch-Sauerbrunn mit besonderer Berücksichtigung der Styriaquelle“. Medizinische Blätter 1902.
- A fördőigazgatóság ismertetőfüzetei 1904, 1906, 1907, 1909, 1911.
- Prof. Bottler. „Vergleichende graphische Darstellung der Rohitscher und Karlsbader Quellen“. Halle a. d. Saale 1901.
- Dr. Itzkovitz L. „Indicationen und Diät der Mineralwasserkuren mit Rohitscher Styriaquelle“. 1907.
- Prof. Dr. E. Ludwig. „Über die Styriaquelle. 1907.
- Dr. Hoisel József. „Der landschaftliche Kurort Rohitsch-Sauerbrunn in Steiermark“. Wien 1875. 5. kiadás 1904.
- „Rohitsch-Sauerbrunn. Ein offenes Wort an seine Anwälte“. 1880.
- „Welche Kranke finden ihre Genesung in Rohitsch-Sauerbrunn“. Budapest 1881.
- „Memoiren über Rohitsch-Sauerbrunn“. 1881.
- „Der Styriabrunnen als Heilmittel und die neueren Kureinrichtungen in Rohitsch-Sauerbrunn“. 1886.
- „Kefyr und Kefyrkuren in Rohitsch-Sauerbrunn“. 1888.
- „Die Diät bei Verdaungsleiden mit besonderer Berücksichtigung der Kurmethode in Rohitsch-Sauerbrunn“. 1895.
- „Rohitsch-Sauerbrunn, dessen geschichtliche Entwicklung und eine vergleichende Studie mit Karlsbad“. 1893.
- „Über das Wesen und Therapie der harnsauernden Diathese und Gicht. Mit Darlegung von Heilerfolgen durch den Styriabrunnen“. 1896.
- „Rohitsch-Sauerbrunn. Darlegung seiner Heilmittel“. 1897.
- „Die Rohitscher Säuerlinge als diätetischer und medizinisch wertvolles Mineralwasser“. 1900.
- „Rohitsch-Sauerbrunn als Kraukenkurort“. 1903.
- „Gallensteinkrankheit und deren Behandlung in Rohitsch-Sauerbrunn“. 1905.
- „Die Mineralquellen von Rohitsch-Sauerbrunn“. 1907.
- Dr. Dreger I. „Geologische Beobachtungen anlässlich der Neufassung der Heilquellen von Rohitsch-Sauerbrunn und Neuhaus“. Verhandlungen der k. k. geolog. Reichsanstalt. Wien 1908.
- Prof. Dr. Korányi Frigyes. „Mehrfache klinische Beobachtungen mit Rohitscher Tempel- und Styriaquelle“. 1909.
- Prof. Dr. Noorden K. „Diätvorschriften für den Kurort Rohitsch-Sauerbrunn“. 1909.

Dr. Gámán Béla egyetemi m. tanár. „A szénsavas glaubersós ásványvizek hatása a gyomor működésére“. Orvosi Hetilap 1895.

„Über die Wirkung der kohlensauerem, glaubersalz-hältigen Mineralwässer auf die Thätigkeit des Magens“. Pester mediz. chirurg. Presse 1895.

„Rohitsch-Sauerbrunn orsz. gyógyfürdő Stájerországban“. Budapest. Eggenberger kiadása 1896.

„Rohitsch-Sauerbrunn stájer orsz. gyógyfürdő“. Budapest, Dobrowsky és Franke kiadása 1904.

„Rohitsch-Sauerbrunn stájer orsz. gyógyfürdő“. Budapest. Eggenberger kiadása 1909.

„A rohitschi Donati forrás“. 1910.

TARTALOM.

	Oldal
I. Történelmi adatok	3
II. Helyi viszonyok	7
Fekvés, klima és geologiai viszonyok	7
Egészségügyi viszonyok	8
Csatornázás és patakszabályozás	8
Világítás	9
III. Közlekedési viszonyok	10
Utazás a fürdőbe	10
Posta- és táviróhivatal	10
IV. A lakásviszonyok	12
V. Rohitsch-Sauerbrunn, mint gyógyhely	14
Gyógydíj	14
A gyógyforrások	15
Javalatok	21
Fürdők	22
Styriabad I.	23
Styriabad II.	23
Kaiserbad.	23
Uzoda	26
Lég- és napfürdők	26
Fürdőárak	27
Tej, savó, kefir és yoghurt	28
Diaetetikus konyha	28
Vendéglők	29
Gyógyszertár	29
Fürdőorvosok	30
VI. Fürdői élet	31
Zene	31
Kursalon	32
Tombola	32
Játék és sport	33
Olvasóterem és kölcsönkönyvtár	34
VII. Az ásványvíz szétküldése	35
VIII. A vidék	36
Hordárok és küldönczök díjszabályzata Rohitsch-Sauerbrunnban	40
Függelék	42
Irodalom	43

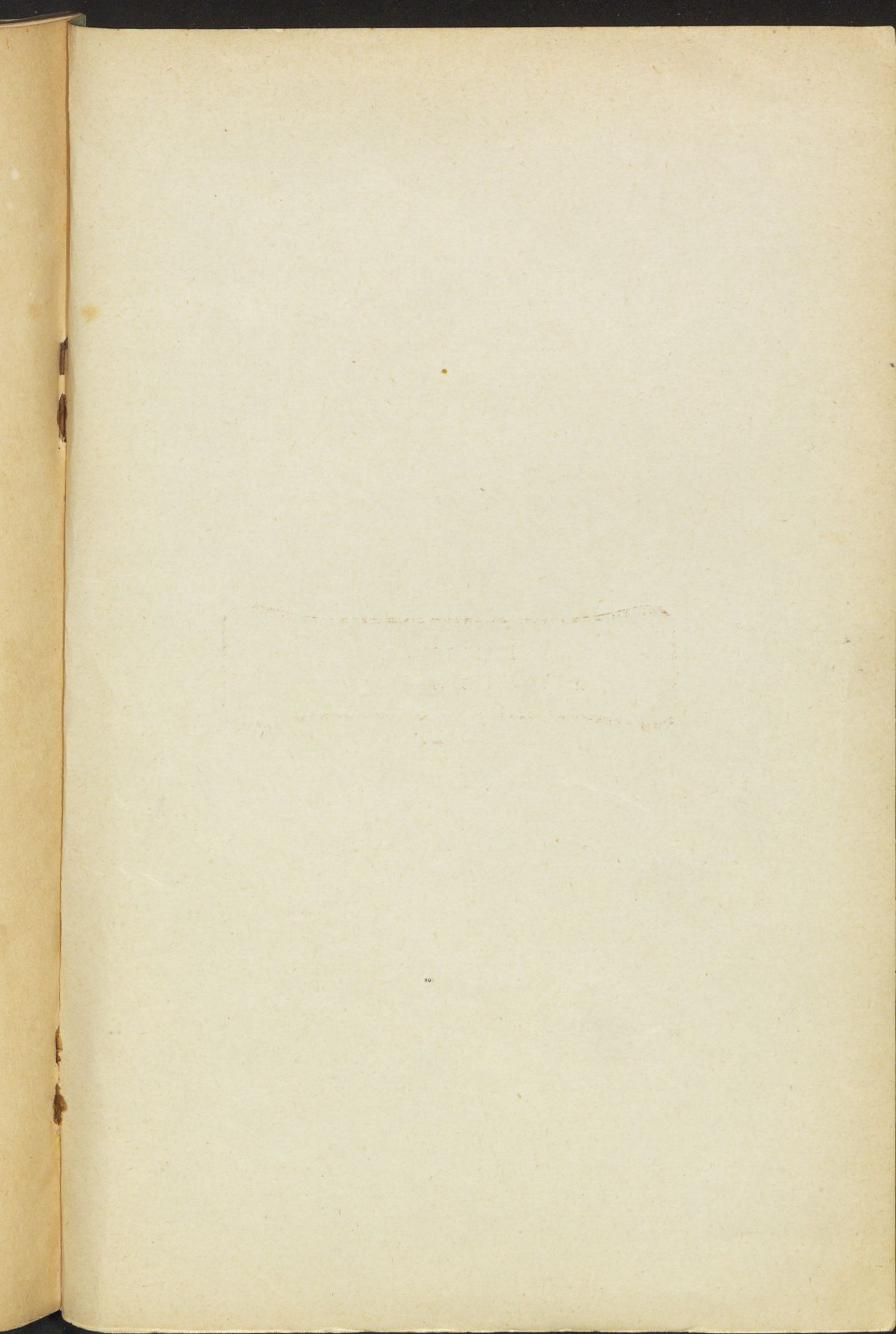
NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJŽNICA

00000516938

NYOMATOTT GÁMÁN J. ÖRÖK. KÖNYVSAJTÓJÁN, KOLOZSVÁRT

Kolozsvár,
Gámán János Örököse könyvnyomdája

1911